

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 3
Juni
1987

Den oprindelige mindelund i Ryvangen er heget af et stendige på 400 m – militæret havde forlangt en mur.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. (03) 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager. (09) 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehjemets adresse er: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Syd-Als, Als. (04) 46 53 42.

Tilsynsførende: fru Karin Boysen, Østerbyvej 46, Østerby, 6470 Syd-Als, tlf. (04) 46 51 75.

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. (03) 86 55 59.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre, Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Kasserer: Skræddermester Povl Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. (02) 91 13 72.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg. Tlf. (06) 81 07 09.

Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11, Lundeberg, 5874 Hesselager. Tlf. (09) 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Volmersvej 5, 6330 Padborg
Tlf. (04) 67 31 53

Oberst K. Kjeldsen
Tingagerhjemmet, 5750 Ringø
Tlf. (09) 62 31 63

Overbetjent Ejler Mortensen
Nørregade 6, 6440 Augustenborg
Tlf. (04) 47 17 04

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslet
Tlf. (04) 44 76 04

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. (06) 27 04 28

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. (05) 82 65 72

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

Herreekviperingshandler
Carl Otto Larsen, Lærkevej 6
6440 Augustenborg. Tlf. (04) 47 11 60

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. (03) 53 35 34

Direktør Bernth Johannesson
Kongshillevej 20, 2800 Lyngby
Tlf. (02) 87 02 64

General Fl. B. Larsen,
Kongstedgården, 4293 Dianalund.
Tlf. (03) 56 02 07

Maskinmester H.P. Skjoldborg
Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg
Tlf. (04) 42 57 07

Læge Axel Jørgensen
Duebrødrevej 14, 9000 Aalborg
Tlf. (08) 12 06 70

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2.t.v., 2800 Lyngby
Tlf. (02) 88 12 42

Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlese
Tlf. (02) 48 56 74

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 3.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

Pigtraad - Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Poul Nielsen,
Bavnebjergspark 6,
3520 Farum
02 95 22 08

Telefontid: kl. 17-18

Årsabonnement 60,- kr.

Udenfor Skandinavien betales et portotillæg på 30,- kr.

Giro 9 31 54 54.

Eventuelle fejl i besørgelsen af bladet rettes hurtigst muligt ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

REDAKTION

Johs. Fosmark
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1
8600 Silkeborg
06 81 07 09

Villy Mørk Jensen
Sjørringvigvej 6, Sjørring
7700 Thisted
07 97 12 71

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

4. maj-dagen i Mindelunden	51
4. maj-dagen ud over landet 52-54	
Bernadottøgården i Hadsund	
fejrede 10-års dagen	55
Idealer - hvad er det for noget? .	56
Runde dage	56-58
Bogen om Mindelunden	
i Ryvangen	60
I ruinerne i ondskabens tempel	62
Frihedsmuseets nye leder	65
Kammeraterne fortæller	66
Foreningerne	67-73
Minderord	73
Bøger	74

De efterfølgende numre af vort blad udkommer 15/8 og 15/10 1987. Stof fremsendes senest 4 uger før de nævnte dage.

Pigtraad-Gestapofangen

NR. 3

JUNI 1987

42. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af danske fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen Gestapo-Fangerne . Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen . Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen . Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

4. maj-dagen i Mindelunden i Ryvangen

Dagens temperatur holdt sig på det kølige, men det holdt tørvej, og det var arrangørerne taknemmelige for. Vi havde den glæde, at 10-11.000 sluttede op om aftenhøjtideligheden ved monumentet.

Allerede om formiddagen lagde børnene fra Bispebjerg skole blomster ved gravene - og naturligvis også ved henrettelsespladsen. De kom under ledelse af deres lærer, overlærer Ebbe Thore Pedersen. De var meget engagerede.

Om aftenen indledte Sjællandske Livregiments orkester under ledelse af Svend Arentzen med: Prins Jørgens March.

Derefter bød dagens leder, Johannes Fosmark, velkommen. Han henviste til, at vi denne aften samledes på 10 års-dagen for indvielsen af den udvidede Mindelund, hvorved arealet udvidedes til det tredobbelte areal, således at henrettelsespladsen blev en integreret del af Mindelunden. Han fortsatte med at sige: - Den 4. maj begynder de lyse nætter, og deri ligger der noget symbolsk. Befrielsen kom til os, netop som naturen kappes med os om at sprede vinterens mørke, så vi går mod lysere tider, for den 4. maj om aftenen blev vi atter herrer i vort eget hus. Nu var det ikke længere de grønne, der krævede at bestemme, hvad vi måtte tænke, tro og tale.

4. maj-dagen i Mindelunden ønsker at være en mindedag, en takkedag og en glædens dag.

Vekselvis var der nu korsang, ledet af Minna Hess Thaysen, og orkestermusik, og som optakt til aftenens taler sang vi: En vinter lang og mørk og hård.

Så talte den tidligere fange fra Neuengamme og Porta, biskop Vincent Lind, Odense. Han sagde bl.a.:

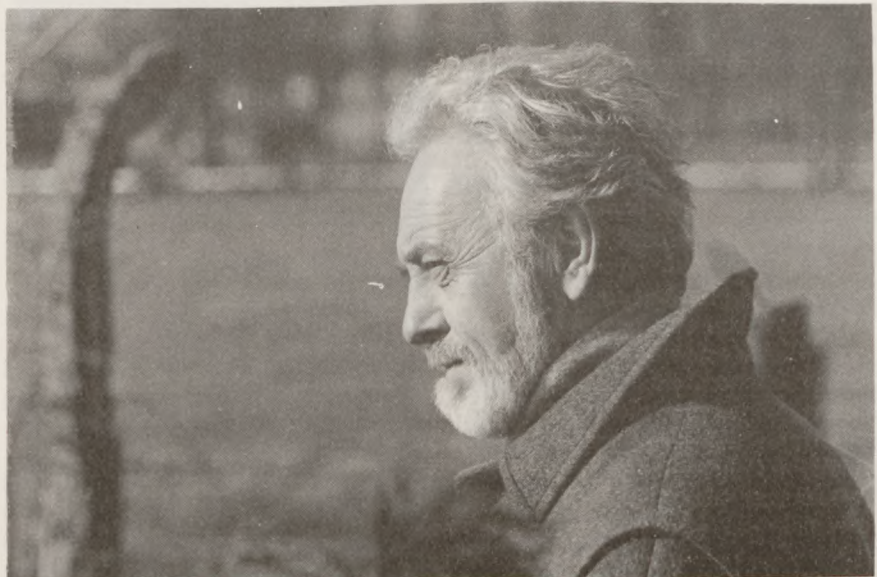
Vreden og freden

Det begyndte med *vreden* over overfaldet. På de værgeløse. I mørket før daggy. Fejt overfald. Et mønster som bestod hele besættelsestiden igennem. Når de tog os enkeltvis. Når

de tog kommunisterne, hær og flåde, danskerne af mosaisk tro, politiet - og ved deportationerne. De gik her som om det var i orden, at de var her. De fornærmede os med deres oprob og erklæringer.

Vi gik med en vrede, som var ond og bitter, fordi vi ikke havde andet end afmagt at have den i. »Had« hedder det.

Begyndelsen er vrede. - Slutningen er anderledes.

Vincent Lind, tidligere Neuengamme og Porta, førte ordet i Mindelunden i Ryvangen den 4. maj.

Ind igennem det forløb, som be-
sættelsestiden blev, kom til sidst no-
get andet end det, vi havde tænkt. Ind
igennem det, at håbet blev mindre og
mindre og til sidst kun fortvivlet og
nåede sit vendepunkt og voksede, så
vreden fra at være ond og indespær-
ret, blev stor og fri og fuld af hand-
ling, nåede vi ikke blot hen til befriel-
sesrus og sejrsglæde og fredens hver-
dag. Vi nåede hen til noget mere. Vi
nåede hen til stedet her og det, som
jeg synes dette sted for hver gang,
man kommer her, gør klarere for en
at erkende.

Noget med en sorg, hvor før vreden
var.

Noget med erindringen i stedet for
kampen.

Noget med at være helt alene med
en elendighed, som ikke sådan kan
deles, for da forvandles den fra alvor
til ynke. Noget med, at her på dette
sted står ingen af os uskyldig.

Her kender vi den lov, at det er de
forkerte, der ligger i gravene. Der er
en umulighed i at komme her som frit
menneske i et frit land og stå her ved
en grav og et navn. Her får din frihed
sin pris: Et menneskes liv. Så frygtelig
er friheden.

I Martin A. Hansens »Lykkelige
Kristoffer« om ynglingen, hvis lykke
var at få lov til at leve blot een gang
fuldt og værdigt, nemlig i sin død, for-
tælles om, hvordan en lille gruppe
mennesker udsættes for et overfald
og nu tilbringer natten i skoven såre-
de og bange. Natten igennem rider
ynglingen i en stor ring i mørket gen-
nem skoven omkring dem. »Hesten
trampede et værnehjul om de såre-
de.« Den nat bliver knægtten voksen.
Det hedder: »Siden bar han altid vå-
genattens tegn i sit ansigt.«

Nogen har trukket et værnehjul
omkring os.

De ligger her.

Med vågenattens tegn i deres an-
sigter.

Troen, hedder det.

Her er vi kommet til. Til den fred,
om hvilken skriften siger: »Da blev
din fred som havet!«

At freden er så stor og dyr og vidtå-
ben. Det skal vi her forstå.

*

Vi sluttede naturligvis med: Altid
frejdig, som fællessang, ledet af kor
og orkester.

*

Som noget delvist nyt samledes 40,
der havde hjulpet på forskellig vis, til
et samvær i Bispebjerg skoles smukke
lærerværelse. Ved et kaffebord på en
times tid havde bl.a. Vincent Lind,
Peter Møller Madsen, Solveig Skjøtt,
Poul Riis, Ebbe Thore Pedersen,
Gunnar Mortensen, Kai Wadsbach
og Axel Lauritzen ordet.

Lillian Johannesson havde til sam-
menkomsten skrevet en smuk sang,
der var en hyldest til dagen.

Vi gengiver sidste vers, hvori det hed-
der:

4. maj vi altid mindes,
når buketterne skal bindes.

Blå og hvide og de røde
som i aften solen gløde.

Her i Mindelundens have

står der lys på alle grave.

Frihedsløset vil vi værne.

Det er selve livets kerne.

er allerede købt. Den officielle over-
dragelse af barakken til CFF og DKB
sker i næste måned. Foruden mu-
seum skal barakken også rumme et
informationscenter om Civilforsva-
ret.

4. maj-mindehøjtideligheden var
den 10. i rækken, og som tidligere blev
den overværet af en hundredtallig
skare af mennesker.

Aftenen blev indledt med et fore-
drag af Hans Bøjlund Sørensen, tidli-
gere fange i Frøslevlejren og senere i
kz-lejren Neuengamme.

Ved mindestenen over fangerne,
der gav deres liv for Danmarks sag,
stod DKBere, CFere og hjemme-
værnsfolk æresvagt.

Der blev nedlagt blomster både
ved mindestenen midt i lejren og ved
»Prebens sten« ved hegnet, inden fri-
hedsbudskabet fra BBC tonede ud
over lejren og Dannebrog blev sat.

Det var en betagende aften, skriver
Flensborg Avis og tilføjer, at det gjor-
de kun lidt skår i glæden, at lejrens
museum ligesom Frihedsmuseet i Kø-
benhavn var lukket på grund af vagt-
og sikkerhedsfunktionærernes for-
satte strejke.

*

Den 5. maj fik formanden for »Den
selvejende institution Frøslevlejren«,
amtsborgmester Kresten Philipsen,
overrakt en check på 25.000 kr. fra I.
C. Jacobsens Mindelegat.

Pengene er allerede brugt til at be-
tale yderbeklædningen til barak HI.

I dagene omkring den 4. maj var 50
medlemmer fra DKB samlet til
idrætskursus i lejren.

Fredericia Ved banegården

Dagen blev indledt med, at Frede-
ricia TV besøgte kontoret. Man tog et
interview med formanden Jens Jacob
Jensen. Om eftermiddagen var TV
med rundt på kirkegårdene til kranse-
nedlæggelser. Optagelserne blev
bragt om aftenen.

Kl. 18.30 samledes man til en min-
dehøjtidelighed ved mindesmærket.
Jejse talte om besættelsen og glæden
ved befrielsen. Under orkesterledsa-
gelse sang man: En lærke letted. Man
sluttede med: Altid frejdig.

Inderkredsen samledes derefter til
et hyggeligt kaffebord.

Frøslev En betagende aften

Det ny museum for Civilforsvaret,
der skal indrettes i en af barakkerne i
Frøslevlejren, fik i forbindelse med
mindehøjtideligheden i lejren 4. maj
overrakt en stor pengegave til muse-
ets indretning.

Det var Jubilæumsfonden af 12/8
1973 i Kolding, der ved A. Kjærsgaard
Nielsen overrakte 10.000 kroner til
Civilforsvars Forbundet (CFF) og
Danske Kvinders Beredskab (DKB),
som står for indretningen af museet.
Barakken, hvori museet skal være,

Grindsted Besættelsessamlingen åben

For at markere dagen havde skole-
inspektør og samlingsbestyrer E.
Brandt-Christensen åbnet dørene for
den enestående samling af gods fra
tiden under anden verdenskrig - både
lokalt og internationalt.

Samlingen ligger under Vestre sko-
le og fylder adskillige lokaler med så-
vel skriftligt materiale som mange li-
vagtige opstillinger af museumsgen-
stande.

Haderslev Lysenes aften

Selv om det nu er 42 år siden våbenstilstanden på Lüneburger Heide satte punktum for tyskernes besættelse af Danmark, er befrielsesdatoen ikke gået helt i glemmebogen. Der tændes stadig mange lys i mange vinduer til minde om den glæde, der greb alle danske hin minderige aften. Nok hedder det sig, at de nye generationer er historieløse, og måske er det kun de ældre, der mindes. Men lysene er der stadig for at minde os alle om frihedens kostelige gave.

Ved lysfesten på kasernen talte Socialdemokratiets næstformand Birte Weiss. Hun sagde bl.a.:

- Bredden i forsvaret - også det frivillige forsvar - er et særkende for dansk mentalitet. Det er uklogt at undervurdere betydningen af denne bredde og af det folkelige engagement i konkrete nedrustningssituationer.

Lad oprøret mod lunkenheden i freds- og frihedsdebatten være nutidens 4. maj budskab. Lad det være udfordringen til alle dem - alle os - der har ansvaret for, at der ikke bliver sat punktum for vores - trods alt - pragtfulde verden med et atombrag.

Skamling

Region III afholdt mindehøjtidelighed den 5. maj kl. 10.45 ved Klokketabelen på Skamling.

Formanden Sv. Hoffmann bød velkommen, hvorefter mindetalen blev holdt af fru Ellen Bøgh Lundorf. Klokkespillet blev sat i gang, og man sluttede med: *Altid frejdig*.

Efter højtideligheden var der middag på hotel Skamling.

Der er nu af hensyn til gangbesværede anlagt asfalteret adgangsvej til Klokketabelen.

5. maj i Sønderborg

4. maj-komiteen i Sønderborg markerede 5. maj ved at mindes de grænsegendarmer og modstandsfolk, der mistede livet under besættelsen. Det har man gjort siden 1945.

Der var en kort gudstjeneste i Christianskirken ved pastor Erik Birkler. I Mindelunden på Østre Kirkegård

nedlagdes en krans. Her talte pastor Granum Jensen, som i sin tid begravede de fire frihedskæmpere.

Man lagde også blomster og kranser ved Mindestenen på den gamle skydebane, ved Mindetavlen på Nordhavnen, på Vestre Kirkegaard og ved mindetavlen for lærer Herman Boje, Sct. Jørgens skole.

Randers Fakler og lys

Dagen blev markeret ved en march til de kønneste steder. Den sluttede i Jernbanegade, hvor Jernbaneorkesteret spillede. Der blev uddelt fakler, og optoget gik nu gennem byen til rådhuspladsen. Her talte pastor Nordergaard. Han fortalte om sin tid som aktiv modstandsmand, og han opfordrede til, at man aldrig måtte glemme at mindes modstandskampen.

AOF og »Fodslaw« var arrangører.

København

Sjællandsafdelingen markerede befrielsen den 5. maj med først at samles i Helligåndskirken ved Strøget i København. Her talte pastor Mogens Severin Brandt, der selv er tidligere gestapofange.

Derpå samledes man uden for kirken foran monumentet for den

Den 5. maj ved Helligåndskirken på Strøget i København.

ukendte kz-fange. På monumentet blafrede olieflammen. Solotrompetist Niels Peter Andersen blæste »The Last Post«. Til sidst sang alle »Altid frejdig«.

Randbøl Bred opbakning

Begivenhederne fra 'de fem onde år' dukkede endnu engang frem i erindringen hos mange, da der den 4. maj holdtes en freds- og mindegudstjeneste i Randbøl kirke. Når det skete i Randbøl, er det ikke nogen tilfældighed og kun fordi det er 4. maj. Lokale historiske begivenheder ligger til grund.

I besættelsesårene blev et engelsk fly skudt ned over Vandel. Fire englændere og en australier omkom. I samme periode dræbte tyskerne en dansk frihedskæmper. Alle blev begravet på militært område i Vandel, men efter besættelsesårene sørgede den stadig eksisterende 4. maj-komité for, at ofrene blev flyttet til kirkegården i Randbøl.

Det var baggrunden for gudstjenesten den 4. maj, hvor provst Carsten Johansen, Nørup, prædikede. Efter gudstjenesten var der nedlægning af kranser og blomster, og mindehøjtideligheden sluttede i Nørup sognegård, hvor lærer N. Christensen fra Jelling talte.

Demonstration

Niels Martin Schaiffel-Nielsen, Randbøldal, er medlem af den nuværende 4. maj-komité, og han sagde forud for freds- og mindegudstjenesten til Vejle Amts Folkeblad:

- Gudstjenesten er en demonstration af, at vi vil huske og ikke vil tage freden som en selvfølge, noget som er givet, og som man har krav på. En demonstration af respekten for de mennesker, som gav deres liv for den fred, vi i dag nyder godt af.

4. maj komiteen har i øvrigt en bred opbakning. Den består af repræsentanter for følgende: Flyvevåbnets Soldaterforening, Flyvestation Vandel, Kvindeligt Flyverkorps, Eskadrille 261, Hjemmeværnskompagni 3227 fra Vandel, Luftmeldeeskadrille Vandel, Artilleriforeningen i Vejle, Forsvarsbrødrene i Vejle samt Garderforeningen.

Gudstjenesten begyndte kl. 19.30.

Vejle Befrielsesnat i Vor Frelzers Kirke

I 1985 - 40-året for Danmarks befrielse - indbød sognepræst Birgit Fabricius til gudstjeneste i Vor Frelzers Kirke natten mellem 4. og 5. maj. Det blev en tradition, som fortsattes i år.

Kl. 21 var der møde i menighedshuset, hvor skoleinspektør Paul Erik Jakobsen talte om Danmark som et europæisk land, og Ulla-Maj Hansen sang danske sange.

Kl. 23 var der gudstjeneste i Vor Frelzers Kirke med hovedtemaet: »Bøn for Danmark, vort land, og for Vejle, vor by«.

Som tidligere år var der mulighed for at blive i kirken til solopgang.

- Vi finder det stadig nødvendigt at holde os selv fast på det sammenhold, som vi oplevede under 2. verdenskrig, og tilliden til Guds hjælp i nød, sagde sognepræst Birgit Fabricius.

- Nu er det ikke en ydre fjende, der truer Danmark, men håbløshed, angst for fremtiden, mellemneskelig mistillid og tab af livsværdier er måske endnu farligere.

Aalborg Frode Jakobsen: - Det er godt at huske

For første gang siden indvielsen af den nye »5. Maj Park« i 1985 blev der i år holdt en større mindehøjtidelighed for de under krigen faldne aalborgensere. Parken står nu grøn og fin og danner et smukt minde for de faldne kammerater. Et par hundrede mennesker var mødt op til en højtidelig stund med tale af fhv. minister Frode Jakobsen.

Han talte om værdien af at huske. Ikke at hade, for, som han sagde, det i sig selv er der intet frugtbart ved.

- Og jeg føler, at der er en endnu vigtigere grund til at huske. Ikke bare som en advarsel, men for vores egen skyld. For sammenhængen mellem generationerne. Hvis vi ikke kan fornemme den sammenhæng mellem far og søn, mor og datter - i dag måske mest bedsteforældre og børnebørn - så er noget livsvigtigt gået i stykker.

Derfor er det godt, sagde Frode Jakobsen, - at vi kan samles her og mindes Danmarks befrielse - og sende vor tak til de mange, der gav deres liv

derfor. Så er det, vi kan føle, at slægtsleddenes kæde ikke er brudt. Den kæde, som er en betingelse for, at vi med mening kan kalde os et folk.

Som understregning af forbindelsen mellem slægtsled sang Gl. Hasseris skoles kor, hvis medlemmer også lagde en rød og hvid blomst på hver af de 144 navneplader, der ligger omkring Edgar Funchs samlende skulptur.

Mindehøjtideligheden var arrangeret af Foreningen for Frihedskampens Erhvervshæmmede i Nordjylland, og den blev ledet af tidligere skatterådsformand H. Bremer Sørensen, Aalborg, der er blandt initiativtagerne til parken.

Århus Ved 4. Maj-kollegiet

Mange satte stearinlys i vinduerne for at mindes Danmarks befrielse 4. maj for 42 år siden og måske også for at opfordre til fred, dengang som nu.

Der blev holdt mindehøjtideligheder flere steder, bl.a. som traditionen har budt det i samtlige år siden 1946 ved 4. Maj Kollegiet på Fuglsangsalle i Århus.

En kirkekoncert, nogle taler og et fakkeltog markerede på Trøjborg, at 4. maj ikke er glemt. Både de, der kan huske befrielsen og de unge, der kun har oplevet besættelsen via historieundervisningen, mødte op og deltog i fakkeltogtet.

Særudstilling om Hipo'erne

Et af de lidt dunkle kapitler i historien om besættelsen handler om de uniformerede danskere i tysk tjeneste.

I dagene omkring årsdagen for befrielsen og frem til og med 17. maj viste Besættelsesmuseet i Århus en lille særudstilling, hvis tema netop var danskere i tysk sold.

De omkring 700 danske medlemmer af det tyske hjælpekorps, Hipo'erne (forkortelse for Hilfs-Polizei) og andre havde i disse dage for 42 år siden meget travlt med at tilintetgøre deres uniformer og andet, som kunne være belastende for dem i det forventede retsopgør, og derfor er det begrænset, hvad der eksisterer i dag.

Det meste af materialet til særud-

stillingen, uniformer, medaljer og lignende, havde museet lånt af private samlere.

I forbindelse med udstillingen håber museets ledelse desuden at indsamle ny viden om Hipo-korpsets, Schalburg-korpsets og andre lignende korps' og grupper aktiviteter i Århus. Kasernen i Vestre Alle blev i maj-dagene 1945 betegnet som en »Hipo-rede«, men var der i det hele taget Hipo-folk dér? spørger museets faglige leder Henrik Skov Kristensen.

Besættelsesmuseet i Århus har til huse i kælderens under den gamle politistation bag Århus Domkirke.

Bogen:

Mindelunden i Ryvangen

er vor hilsen til 4.maj dagen

Den fortæller i ord og billeder, hvad der er sket i Mindelunden fra 1945 til i dag.

Den er rigt illustreret.

Bogen koster kun 50 kr.

Fås i Frihedsmuseet, i Mindelunden samt hos Povl Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre, giro 1 00 07 80.

Der sendes kun mod forudbetaling til giro eller pr. check.

Udgivet af

**Kammeraternes
Hjælpefond**

Bernadottegården i Hadsund nu 10 år

Den 5. maj var 10-årsdagen for indvielsen af Bernadottegården i Hadsund. Orkestret kastede glans over dagen.

Igen gik flagene til tops i Hadsund. Dronning Ingrid aflagde besøg på Bernadottegården for tredje gang, og som sædvanlig viste vejrguderne sig fra deres bedste side. Himlen var blå, bøgeskoven netop sprunget ud, og Bernadottegården var smykket med blomster og flag. Alle forudsætninger for en fin fødselsdag var til stede.

Dronning Ingrid blev modtaget på Rådhuset kl. 10.30, og kl. 11 kom dronningen til fods, fulgt af modtagelseskomiteen. Randers Politiorkester var på plads i haven og spillede Dronning Ingrids Hønnørmarch, medens dronningen hilste på og snakkede med de forreste i rækken af besøgende. Det var en børnehaveklasse, alle med flag i hænderne.

Det hele var tilrettelagt efter, at der skulle være beboernes store dag, og det blev det utvivlsomt. Dronning Ingrid fik overrakt bogen om kunstmaleren Carlo Wognsen, og derefter blev plejeafdelingen besøgt. På 10-årsdagen for grundstensnedlæggelsen blev selve stenen mærket med en plade i rustfrit stål. Dronningen betragtede den opmærksomt. Dronning Ingrid gav sig god tid til at snakke med og hilse på hver enkelt. Samværet var så let og utvungen som på en stor familieskovtur.

Orkesteret fandt plads inden døre og spillede skønt, også da vi sang »En

lærke letted« og »I Danmark er jeg født«... og maden var et eventyr for sig - et stort tag-selv-bord med bare lækkerier og dertil hvidvin.

På grund af pladshensyn var der kun få gæster, men alligevel var der skønne gaver. Der var mange blomsterhilsener, og der var gaver fra Gestapofangerne i Randers og Århus og fra F.V. Neuengammeforeningen gav æresstatuetten - de tre muselmænd - vedlagt en liste over tidligere modtagere af denne æresbevisning.

Himmerlandsfonden tømte kassen og skænkede beløbet 5353 kr. Provsbanken, Hadsund, gav 10.000 kr. og Stinne og Martinus Sørensens fond skænkede 35.000 kr. Beløbet blev overrakt af den 93-årige Martinus Sørensen. Springvandet i Grønnegården blev ligeledes skænket af denne fond for et par år siden.

P.M.

I Hadsund den 5. maj

Som repræsentant for danske søfolk i allieret tjeneste under 2den verdenskrig havde jeg den ære at være inviteret til Bernadottegårdens 10 års fødselsdag den 5/5, og i den forbindelse vil jeg gerne sende en tak for indbydelsen.

Det blev en uforglemmelig dag, hvor jeg fik lejlighed til personligt at hilse på Hendes Majestæt Dronning

Ingrid, som jo er protektor for hjemmet, hvor mange ældre nyder deres otium i smukke omgivelser.

En varm hilsen sender jeg alle beboerne, hvoraf jeg talte med en hel del og traf blandt andet gamle kamerater fra ophold i Newcastle under krigen, og her vil jeg gerne takke John Vilke, som viste mig rundt i de herlige omgivelser.

Tak til Bente og personalet, og jeg håber på alt godt for Bernadottegården i fremtiden.

Venlig hilsen

Fhv. søfyrbøder Kai Larsen

E. Suensonsgade 3,II C, 8200 Århus N.

Neuengamme-foreningens rekreations- og hjælpekasse

Da der er kommet en del ansøgninger med ønsker om beløb til rene ferierejser, endvidere ansøgninger om hjælp til opretning af dårlig økonomi, skal jeg herved på udvalgets vegne oplyse, at ingen af disse begrundelser berettiger til beløb. Skulle vi opfylde disse ønsker, kunne vi dividere formuen med de 6000 modstandsfolk, som er - eller kunne være under paragraf Ia, og det ville så blive til 50 kr. pr. næse.

For at komme i betragtning, skal man udover - »jeg havde nær sagt« - den normale invaliditet, have været syg og trænge til rekreation, og her kommer evt. en lægelig udtalelse på tale, dersom det ikke er umiddelbart indlysende.

Hjælp i særlige tilfælde er som sagt ikke at opfatte som vaklende økonomi, men kunne f.eks. være et beløb til et hjælpemiddel til en invalid, hvortil der er for lidt - eller slet ingen støtte fra stat, amt eller kommune.

Enken efter en modstandsmand er ikke primært offer fra frihedskampen, og er derfor ikke berettiget til beløb. Dog er reglerne lavet således, at udvalget i helt særlige tilfælde kan dispensere.

På denne måde mener vi i udvalget, at pengene bliver fordelt på rimelig vis og til de mest trængende. Vi beder ikke om at se skattebillerter, vi kræver ikke at rekreationen foregår bestemte steder, men vi forudsætter, at kun de søger, som opfylder foranstående og har behov.

Jørgen Lind

Idealer - hvad er det for noget?

Ja, sådan spurgte min ven tekniker-en mig en dag, da vi talte sammen. Han spurgte med et venligt, men lidt overbærende smil på læberne. Og han tilføjede: I dag er det forskning, der er på tapetet, for det er forskningen, der skal skabe fremskridtet. den vil skabe en større og bedre produktion til gavn for alle.

Nu er det jo ikke ukendt, at teknikere i deres arbejde for at tale fremskridtets sag kasserer gamle, hævdevundne begreber. og siden vor samtale har jeg da spekuleret en hel del over hans synspunkter, og det første, der faldt mig ind, var den tale, som direktøren cand.polit. Erik Haunstrup Clemmensens juleaften i 86 holdt i Mindelunden i Ryvangen. Han talte også om idealer og idealisme, og da han er stærkt placeret i det økonomiske liv i dagens Danmark, er hans ord nok værd at lytte til. Han kobledede to ord sammen, idet han hyldede den handlekraftige idealisme. Han sluttede med at sige - med frihedskampen i tankerne: Aldrig i vort lands historie, har så mange danskere haft så få at takke for så meget.

Han rører her ved det faktum, at når man ikke kan lide at tale og skrive om idealisme og idealer, skyldes det, at vi alle har mødt mennesker, der var idealister uden jordforbindelse, men hvorfor glemme de mange, der kombinerer handlekraft med idealisme?

Allerede digteren Kaalund advarede mod de lyriske idealister i sangen: På det jævne, på det jævne, ikke i det himmelblå, men næstekærlighedsbudet lader sig dog næppe praktisere uden en vis portion idealisme. Den ledsages af venlighed, retskaffenhed og respekt.

I kirkelige kredse indsamles der hvert år i al stilfærdighed store beløb til at fremme arbejdet for evangeliets udbredelse i talrige lande verden over. 22 organisationer arbejder med Dansk Missionsråd som det samlede organ. For 1986 overstiger det samlede beløb 72 millioner kr. Pengene forvaltes for at yde et kristens hjælpearbejde indenfor det humanitære, sundheds- og undervisningsmæssige. Arbejdet udøves af 282 fuldtidsansat-

te fra Danmark. Hertil kommer yderligere støtte til 71. Dette er jo handlekraftig idealisme.

*

I den nyeste bog om digterpræsten Kaj Munk fortæller teaterdirektør Gerda Christophersen om en samtale med Lise Munk.

- Kan De ikke få Deres mand til at holde inde? spurgte Gerda Christophersen.

- Måske, lød svaret, - men jeg vil ikke.

- Ja, men tænker han da ikke på Dem og på sine fem børn?

- Jo, han tænker meget på os, men vi kommer i anden række. Danmark først. Og man har ikke lov at dræbe idealismen i et menneske.

*

Under det stormvejr, som Adolf Hitler bragte over Europa, spillede en stor rolle, at pastor Martin Niemöller talte ham imod og ikke lod sig standse. For at gøre ham tavs sad han indespærret først i Sachsenhausen, senere i Dachau ved München. Hans nærmeste juridiske rådgiver var embedsmanden i det tyske justitsdepartement, dr.jur. v. Dohnanyi. Han blev arresteret i 1943. I den sidste samtale, han i Sachsenhausen havde med en fangekammerat, sagde von Dohnanyi: - Hvad er livet uden idealer? I februar 45 blev han aflivet. Hans søn er i dag overborgmester i Hamborg senat.

*

Naturligvis forstår jeg min ven teknikeren et langt stykke, men alligevel synes jeg, at han lever et fattigt liv, selv om han tør kalde sig moderne, tjener mange penge, og således har sit på det tørre. Jeg trøster mig dog med, at han, når han en dag får tid til at tage sig en tænkepause, vil få øjnene op for de værdier, der kan ligge i handlekraftig idealisme.

Johannes Fosmark

En tak til alle, der hjalp os og støttede os gennem vort blad. Endnu er der ting som må gøres førend vi skilles ad.

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Runde dage

15.6.-22.6. se blad nr. 2

Inge Johansen, Stadionvej 93, 5200 Odense V. 65 år 24. juni.

Erik Madsen, Magnolievej 2, II th., 2500 Valby (Buchenwald) 75 år 25. juni.

Knud Bisgaard Sørensen, Nørrealde 22, 8660 Skanderborg, 70 år 25. juni.

Egon Holst, Jens Baggesensvej 22, 9000 Aalborg, 70 år 26. juni.

Erik Ryder, Skyttensvej 2, 4300 Holbæk (Buchenwald) 70 år 27. juni.

Gert Bjørn Hansen, Valbygårdsvej 29B, I, 2500 Valby, 60 år 27. juni.

Nikolai Jensen, Rybjergvej 89, 7870 Roslev, 85 år 28. juni.

Ingo Wagner, Østoftegade 11, 4951 Nørreballe, 70 år 29. juni.

Hans Bartram, Søsvinget 29, 8250 Egå, 60 år 30. juni.

Ulla Poulsen, Jomsborgvej 39, 2900 Hellerup, 75 år 1. juli.

Gotfred Sørensen (Mike), Bygmarken 157A, 7730 Hanstholm, 65 år 3. juli.

Vagner Jensen, Gravlev, 9520 Skørping, 60 år 4. juli.

Edith Larsen, Storegade 25, 6400 Augustenborg, 60 år 4. juli.

Harald Nielsen, Kagstrupvej 40, Ørslev, 4100 Ringsted, 75 år 5. juli.

Grethe Nielsen, Sjællandsgade 26, 9000 Aalborg, 70 år 6. juli.

E. Skov Jørgensen, Tibbevangen 88, 3500 Værløse, 65 år 7. juli.

Johs. Fosmark, Chr. Winthersvej 1, 8600 Silkeborg (Sachsenhausen 75.089) 80 år 8. juli.

Svend Bierring Larsen, Duevej 122, 4., 2000 København F (Buchenwald) 70 år 11. juli.

Lars Olsen, Skovbostrand 25, 5700 Svendborg (Sachsenhausen 73.079, tillidsmand i blokken) 75 år 12. juli.

Anders Thomsen, Baldersgade 63, 2200 København N (Neuengamme 50.422 og Sachsenhausen) 65 år 12. juli.

Tove Magleby, Byskriverstræde 1, 2791 Dragør, 70 år 13. juli.

Marie Ibsen, Skovparken 38B, 6000 Kolding, 70 år 13. juli.

Lotte Jacobsen, Dyrehavegårdsvej 15, 2800 Lyngby, 50 år 15. juli.

Lise Legård, Gustav Webersvej 5, 3520 Farum, 60 år 15. juli.

Hans Chr. Nielsen, Chr.Havns Voldgade 9 C 5., 1424 Kbh.K, 75 år 14. juli.

Poul V. Petersen Bach, Skelagervej 93, 9000 Aalborg, 65 år 15. juli.

Inger Marie Schroll, Bernadottøgården, 4000 Roskilde, 70 år 15. juli.

Svend Børge Bielsen, Nyelandsvej 77 A, 2000 Kbh.F, 75 år 17. juli.

Metha Petterson, Ålandsgade 57,1., 2300 Kbh. S, 65 år 18. juli.

Verner H.Jacobsen, Mosbjerg Plejehjem, 9891 Tolne (Sachsenhausen 75.088) 75 år 19. juli.

Erika Hermansen, Skovvænget 9, 2800 Lyngby, 70 år 20. juli.

Hans Henning Jensen, Torpevej 24, 5260 Odense S. 65 år 20. juli.

Kristoffer Hjelm, Dæmningen 25, 2500 Valby, 70 år 21. juli.

Svend Østergård Jensen, Vestervang 10, 7800 Skive, 75 år 21. juli.

Viktor Glysing Jensen, Beder Landevej 44, 8330 Beder J. (Neuengamme 60.879) 80 år 21. juli (Er mester for mange akvareller fra Frøslev).

Ejvind Hansen, Louisevej 15, 8220 Brabrand, 65 år 22. juli.

Ernst A.B.Steen, Vendersgade 6, 1363 Kbh. K (Neuengamme 52.325 - Buchenwald) 65 år 22. juli.

Aksel Gordon Madsen, Bakholmsvej 158, Serritslev, 9700 Brønderslev, 65 år 22. juli.

Knud Frøkjær, Asåvej 10, Rønne, 60 år 23. juli.

Tage Revsgaard Andersen, Bogholderalle 77, Vanløse, 65 år 25. juli.

Holger Dangvard Jensen, Bregnevej 1,3.tv., 6220 Odense SØ (Buchenwald) 75 år 26. juli.

Ole Wind, Vestergade 44, 5960 Marstal, 70 år 27. juli.

Egil Søndergård Jensen, Augustenborggade 25, 8000 Århus, 75 år 27. juli.

Oluf Hauge Westergård, Schalingsvej 18,2., 2500 Valby (Buchenwald) 75 år 28. juli.

Jørgen Fridberg, Hyllehøjvej 18, 5500 Middelfart (Buchenwald) 65 år 28. juli.

Henning Ernst Jacobsen, Niels Juelsgade 9, 9000 Aalborg. 65 år 28. juli.

Ingolf Gildam, Egeløkken 15, 3700 Rønne (Buchenwald) 65 år 31. juli.

R. Nielsen, Kornager 202, 2980 Kokkedal. 70 år 31. juli.

Peder Mørup, Augustenborggatan 9B, 21447 Malmö. 65 år 21. juli.

Grethe Jensen, Borsvinget H.21, 5320 Agerdrup, 60 år 31. juli.

Iris Hermansen, Motalavej 117,st.tv., 4220 Korsør, 80 år 1. august.

E. Drøger, Amagerbrogade 9A,2., 2300 Kbh. S (Buchenwald) 75 år 2. august.

Elmer Dahl Christensen, Gerdavej 16, 9000 Aalborg, 70 år 3. august.

Else Kjær, Parkvænget 7A, 3200 Helsingø, 70 år 4. august.

Carl R. Fredelund, Jul.Valentinersvej 35, 4.tv., 2000 Kbh. F (Buchenwald) 70 år 5. august.

Alfred Frandsen, Dalsø Park 144, 3600 Værløse, 70 år 7. august.

Otto Laugesen, Snerlevej 27, 7900 Nykøbing M. (Dachau 142.610) 65 år 7. august.

Børge Emil Nielsen, Bredgade 7, 9440 Aabybro, 65 år 7. august.

Ingo Kristiansen, Valmuevej 10, 9380 Vestbjerg, 65 år 7. august.

Nikolaus Møller, Vejlemosevej 20, 2840 Holte (Dachau 141.679) 70 år 7. august.

Gerda Utoft Hansen, Borbergade 20, 9000 Aalborg. 75 år 9. august.

Børge Glad Andersen, Langelandsgade 2, 9000 Aalborg, 70 år 10. august.

Adelbart Hansen, Buskmosevej 7, Rinkenæs, 6300 Gråsten (Buchenwald) 70 år 10. august.

Nina Mønsted, Amicisvej 25, 1852 Frederiksberg. 70 år 12. august.

Andreas Carstensen, Vestergade 31B, 9900 Frederikshavn. 65 år 12. august.

Knud Wolf, Bjørnøgade 27, 9000 Aalborg. 65 år 14. august.

Poul Nielsen, Bavnebjergspark 6, 3520 Farum (Dachau 141.697) 70 år 15. august. Åbent hus fra 12-16.

Grethe Emma Larsen, Dronninglundsvej 9,1., 2720 Vanløse, 65 år 16. august.

Dorothy Larsen, Grønnevej 45.3., 2880 Virum, 70 år 16. august.

Enebjerg Camping Bøgebjerg Strand 5380 Dalby

(Nord for Kerteminde)

Tlf. (09) 34 10 52

Poul Jacob Nielsen, Kildeløbet 57, 2700 Brønshøj. 70 år 17. august.

Ebba Nielsen, Mich.Berings Vang 5, 2650 Hvidovre, 60 år 17. august.

Torben Ømark, Vangen 1, 9400 Nørresundby7, 75 år 18. august.

Anders Peter Jørgensen, Letvadvej 15, 9200 Aalborg SV. 65 år 18. august.

Ragnhild Andersen, Vestersøgade 78,4., 1601 Kbh. V. 80 år 18. august.

Elly Jacobsen, Tværgade 10, 9300 Søby, 65 år 19. august.

Emma Kristensen, Falstergade 15, 9000 Aalborg. 80 år 20. august.

K.L.J.Mehr, Høje Gladsaxe 1, 1.tv., år 20. august.

Else Palm, Gotfred Hansensvej 38, 8000 Århus. 65 år 22. august.

Følgende nåede ikke med i bladet pr. 15. april:

Henry Hansen, Højrupvej 11, Taulov, 7000 Fredericia, 70 år 9. maj.

Tage B. Sønderby, Lundingsvej 11, 7000 Fredericia, 65 år 12. maj.

Hans G. Grønnebæk, Hundeklemmervej 5, Søst, 6230 Røde Kro, 75 år 24. maj.

Wilmar Hougård, Huslodsvej 49, 7000 Fredericia, 75 år 24. maj.

Svend Alfred Nielsen »Svend Bager«, fyldte 80 år den 29. maj.

Laurits Handrup Christensen, Væverensvej 28, 9000 Aalborg 70 år den 30. maj.

Aase Bonde Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde, blev 80 år den 6. juni.

Rachel Schlesinger, Finsensvej 10,1., 2000 Frederiksberg, blev 75 år den 7. juni.

Marinus Sørensen, Broagervej 41, 6000 Kolding, 70 år den 9. juni.

Svend Andersen, Frederikssundsvej 400, 2700 Brønshøj, blev 60 år den 12. juni.

Jacob Rasmussen, Herluf Trollesgade 5,4., 1052 Kbh.K, 75 år den 20. juni.

Svend Bolding, Bådsmadsstræde 15,4., 1407 Kbh.. K, 75 år den 20. juni.

Kaj Mortensen 80 år

Den 10. juli fylder pens. kriminalassistent Kaj Mortensen, L.C.Münstersvej 1 i Frederikshavn 80 år.

Han er født i Brønderslev. I 1933 begyndte han sin karriere indenfor politiet på Læsø, og den 1. juni 1939 kom han til kriminalpolitiet i Frederikshavn, og her kom han til at forrette tjeneste indtil pensioneringen.

Allerede kort efter, at Rigsdagen havde vedtaget kommunistloven, fik Kaj Mortensen brug for sine diplomatiske evner. Der fandtes naturligvis også kommunister i Frederikshavn, men ingen af dem kom til Horserød.

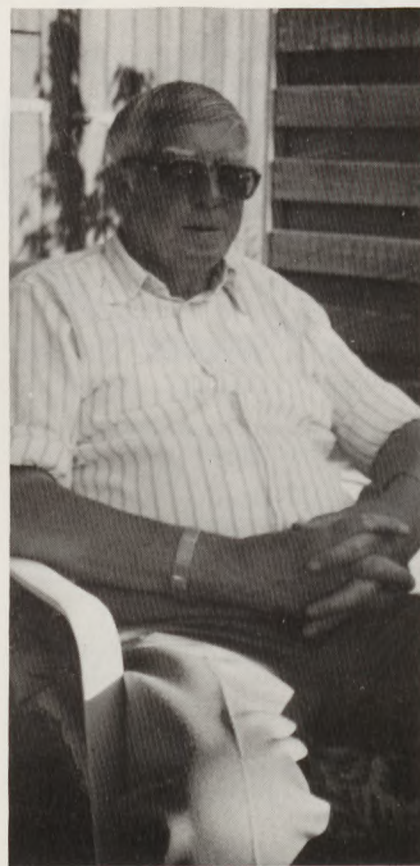
Fra begyndelsen af 1943 blev Kaj Mortensen inddraget mere og mere i det organiserede modstandsarbejde, dels gennem hans kendskab til Albert Gylding Sabroes Sverigesrute, dels gennem direkte forbindelse med det tyske Feldgendarmeri, og adskillige mennesker kan takke Kaj Mortensens evner til at få oplysninger ud af tyskerne for, at de er i live, eller at de slap for en tur til Tyskland. I det sidste år af besættelsen levede Kaj Mortensen et meget farligt liv, i den første tid halvt legalt, halvt illegalt, og fra september 1944 »under jorden«.

Som sektionschef for Vendsyssel og med tætte forbindelse både til den illegale rute, Toldstrup, Generalstabens Efterretningsofficerer m.fl. var der flere gange »bud« efter »Palle«, »Boye« eller Morten.

Mange vil sikkert på fødselsdagen sende ham en venlig tanke.

Verner Jensen

Poul Nielsen 70 år

Lørdag den 15. august fylder Poul Nielsen, Baunebjergspark 6, Farum, 70 år. Han blev arresteret den 5. januar 1945 af ikke færre end 4 mand, hvoraf den ene talte dansk. De foretog en husundersøgelse. Det skete kl. 5.30 om morgenen. Han blev ført til Shellhuset til forhør, og vejen gik derefter til Vestre Fængsels tyske afdeling, Frøslev, Neuengamme og til Dachau. Februartransporten til denne lejr omfattede 1500 danskere.

Den 20. april kom han med De hvide Busser mod Danmark, men da transporten startede sent, måtte danskerne overnatte under åben himmel i skovene ved Friedrichsruhe. Hjemtransporten foregik så dagen efter. Der blev en uges ophold i Frøslev, hvorefter turen gik til Løderup i nærheden af Ystad. Og på grund af den nære beliggenhed til Bornholm kunne man herfra tydeligt høre de russiske bombardementer, da den tyske kommandant først overgav sig den 8. maj. Han kom hjem til Danmark igen den 16. maj.

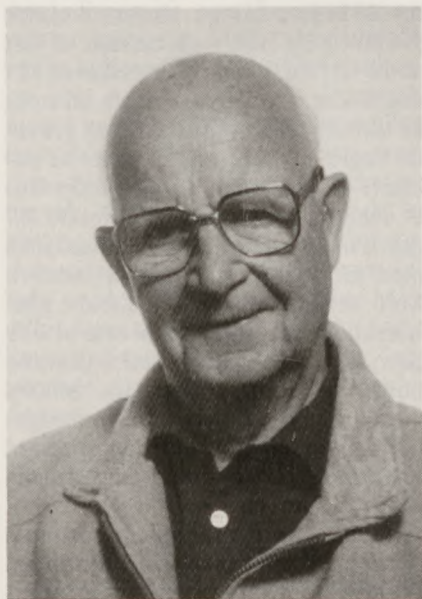
Poul Nielsen lægger en stor del af sin arbejdskraft indenfor fangefore-

ningerne. Han er siden 1981 formand for Dachau-klubben. Han er sekretær indenfor Sammenslutningen, medlem af bestyrelserne for rekreationsfonden, og for Bernadottegårdenes bestyrelse (Roskilde).

Men mest tid kræver hans arbejde som regnskabsfører og kartoteksfører for vort blad. Arbejdet udfører han med stor akkuratess. Også hans indsats her bør vi skønne på.

F-k

Torben Ømark

Tirsdag den 18. august 1987 fylder nu pensioneret kriminalassistent Torben Ømark, Vangen 1, Nørresundby, 75 år.

Det er helt uforståeligt for alle, der kender Ømark, at han er født så tidligt som i 1912. Denne begivenhed fandt sted i København, hvor Ømark trådte sine barnesko.

Han blev som ganske ung handelsuddannet, men blev i 1938 ansat som politimand og stationeret på Frederiksberg.

Sin værnepligt aftjente Ømark ved »Fynske Livregiment«, og han blev genindkaldt kort før besættelsestiden. Her var han tjenstgørende som løjtnant/delingsfører ved Søgaard Kaserne, da vore »uindbudne gæster« indfandt sig hin 9. april.

Det er ikke svært for alle vi, der kender Ømark, at forstå, hvad dette fædrelandskærlige og retskafne menneske må have følt, da han sammen

med sine folk måtte »strække våben« ved Bredevad...

I 1940 overgik Ømark til kriminalpolitiet og har, indtil han sidst i 70-erne blev pensioneret, forestået Aalborg Politis fremmedafdeling.

Den 19. september 1944 blev Ømark sammen med ca. 90 andre af Aalborgs politistyrke anholdt af tyskerne og sammen med kollegerne ført til de berygtede kz-lejre Neuen-gamme og Buchenwald - indtil han ved kapitulationen blev hjemført ved den svensk/danske ekspedition.

I dag lægger Ømark et stort og for-tjenstfuldt arbejde for »Sammenslutningen af erhvervshæmmede fra Frihedskampen«s kontorafdeling i Aalborg, hvor han blandt meget andet forestår arkivafdelingen samt efterforskning i såvel nye sager som genoptagelsen af gamle sager.

Såvel afdelingen i Aalborg som medlemmer og kammerater er Ømark en stor tak skyldig for det store og uegennyttige arbejde, som han udfører.

Hjertelig til lykke og alt godt fremover ønsker vi dig alle for såvel dig som din familie.

E. Svejgaard Kristensen

FRA REDAKTIONEN

Vort blad nu og fremover

Bladudvalget, der tæller et ligeligt antal repræsentanter for Sammenslutningen og Kammeraternes Hjælpefond, holdt møde på Kegnæs den 30. maj.

Poul Nielsen fremlagde det reviderede regnskab for 1986. Det viser et driftsunderskud på 20.000 kr. Poul Nielsen fremlagde også en prognose for 1987. Den viser et forventet driftsoverskud på 10.000 kr. Prognosen bygger på, at der i 1987 udsendes 6 numre på hver 24 sider, og at KH betaler udgivelsen af bladet for november.

Da bladet ikke har til formål at opspare en kapital, vedtog man, at det forventede overskud må anvendes til en forøgelse af sidetallet på ca. 12 sider - udover de planlagte 24 sider.

Redaktionen oplyste om arbejdet i det forløbne år. Det var mødets opfattelse, at vort blad har mange tilfredse læsere.

Eigil H. Larsens Eftf.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

ANTON LASSENS EFTF. aps

MALERMESTER K. SALLING MØLLER

Grundlagt 1887

Håndværkervej 7 . Telefon 08-12 00 99 . 9000 Aalborg

Om bogen: Mindelunden i Ryvangen

For ethvert slægtled vil der være store øjeblikke, noget at tænke tilbage på, noget der samler og højner. Måske selv i nederlag. Tænk bare på Dybbøl skanser og 1864. Eller på, at Nordslesvig 1920 kom tilbage til Danmark efter 56 år under prøjsisk vilkårlighed og uret. Ja, den 11. november 1918 gik en tænksom husmand nede på Stevns og sagde til sin halvstore dreng, den senere digter Martin A. Hansen: - Husk, det er en historisk dag i dag. Kejser Wilhelm er gået af, tyskerne har sluttet våbenstilstand. Vi har fået fred...

Og nu er vi en flok halv- og helgamle mænd og kvinder, som siger til hinanden: Kan du huske? Da Danmark skændigt blev besat 9.4.1940, og da vi oplevede våren og freden 4. og

maj 1945. Noget så skønt som aldrig nogen vår tidligere - vil mange af os nok sige.

Men kampen kan også have sin pris. Friheden er noget, man bestendig må kæmpe for, og som den norske digter sagde det: De bedste har nok med at dø... I Mindelunden i Ryvangen i København ligger et udpluk af Danmarks bedste ungdom for sin tid. Og nu har fhv. skoleinspektør Johs. Fosmark, Silkeborg, uddannet i Rantum og som und en tid lærer ved den danske skole i Slesvig i Sydslesvig, siden københavnsk lærer og modstandsmand og kz-fange, så langt væk som i Sachsenhausen, nu har han med »Kammeraternes Hjælpefond« som udgiver, forfattet en virkelig smuk bog om dette nationale mindes-

mærke, »Mindelunden i Ryvangen«. Som han flere gange har sagt til mig og andre: - Mærkeligt, at ingen endnu har løst den opgave at skrive Mindelundens historie...

Her foreligger så bogen. Smukt trykt. Med mange fotos fra gravene og besøg af kendte gæster og talere i årenes løb. Og med nøjagtige og efterkontrollerede navnelister over de faldne, som her har fået deres sidste hvilested. I nationens midte.

Før besættelsen havde de danske ingeniørtropper deres øvelsesplads her ved Ryvangens kaserne. Men snart besatte tyske tropper stedet, efter at landet faldt i Hitlers hænder 9.4.1940. Og her, i en udkant af det store terræn, henrettede tyskerne så i den sidste del af besættelsen en række danske modstandsfolk. I alt gravede begravelsesvæsenet, støttet af militært og overvåget af kriminalpolitiet, i juni 1945 202 lig op. De første 137 grave havde kister med en lille flaske med afdødes navn og data inden i. Men senere var det åbenbart gået stærkt. Da var ligene af de henrettede patrioter bare slængt ned i gravene hulter til bulter. Men fra officiel dansk side granskede man omhyggeligt alt, hvad der nu blev opgravet, så man ved, hvem der er hvem og hvorfor.

Her på egnen ved man, hvordan en far, dyrlæge Niels Lassen, Fredericia, åbenbart var så stærk, at han selv deltog i udgravningen i sommeren 45, efter særlig tilladelse fra Kirkeministeriet. Det gjaldt sønnen, kommis Iver peder Lassen, henrettet 19.4.45 sammen med andre unge fra Fredericia og Taulov. Iver, som blev 22 år, er siden ført hjem til en Fredericia-kirkegård. Hans far er i dag omkring 90 år.

Allerede 29. august 45 indviede man Ryvangen. Først samlede man kisterne rundt i byens kirker og kapeller fra tidlig morgen. Så samlede hele kortegen på Ridebanen ved Christiansborg slot. Og derfra gik det hele samlet til Ryvangen. mens tusinder og atter tusinder var samlet på sørgetogets rute. Kirkeklokkerne ringede, og fra Østerport begyndte en skov af foreningsfaner, ligesom der var hele blomstertæpper jo nærmere man kom frem mod målet. I Mindelunden var samlet alle fra kongehuset, regeringen, de fremmede ambassadører og et stort følge af pårørende og modstandsfolk. Københavns biskop H.

Oktober-dagene 1943

Dagen

Den 1. oktober
trækker jeg sørgesløret
for ansigtet
det er dagen for
min bedste vens
14 års fødselsdag
det er dagen
jeg så det ske
dagen i 1943
de tog hende
hele familien
min tro på Gud
sendte dem ad helvede til
i kreaturvogne
for levering:
Theresienstadt
Protektorat Böhmen - Mähren

»Arbeit macht frei«
stod der over porten
de frysende gik igennem
med deres sparsomme bagage af
angst, sammenhold og tro
på hinanden

Over indgangsordene
vajede pigtrådshegnet
til velkomst
og for at markere
friheden

Der er dage
som ikke vil glemmes
jeg trækker sørgesløret
for ansigtet
den 1. oktober

1943

Jagten er gået ind
i den danske andegård
samler herrefolk
de grimme ællinger
sender dem
i passende bundter
til de forjættede lejre
uden mælk og honning
mens de nådesløse retfærdige
ligegyldigt ser
den anden vej

Lammet

Syndebukken
lammet mit
afmægtig ser jeg dem komme
hører råb og støvletramp
ved, du er fortabt
nu bli'r du gennet i skæbnefolden
bundet af skarpladte geværer

Syndebukken
vennen min
aldrig, aldrig skal jeg glemme
smerten over at jeg ikke
løb ud på gaden, rev dig løs
fra herrefolkets hagekors
da Gud havde forladt os

Kamma Andersson

Fuglsang-Damgaard var hovedtalen og indviede sluttelig Mindelunden. Der blev også talt af forsvarsmi- nister Ole Bjørn Kraft (selv hårdt så- ret af Gestapo i december 1943), m inister for særlige anliggender, p rofessor og Frihedsrådsmedlem M o- gens Fog, en ung frihedskæmper Aa- ge F. Krebs, en mor til en af de h en- rettede, kommandørinde, fru Val- borg Hammerich. Ind imellem var der smukke salmer, og biskoppen læ- ste til sidst navnene på de 105, som nu lå her.

5. maj 1950 skete den endelige og officielle indvielse af Ryvangen, hvor Axel Poulsens smukke monument samler det hele. Men mange havde været utålmodige over, at hele anlæg- get ikke stod færdigt før. Ja, nogle mente endda, at kirkeminister og Fri- hedsrådsmedlem Arne Sørensen, som i 1945 havde udpeget kunstneren, nu selv kunne betale. Men smukt er her, og ingen har siden kritiseret ste- dets udseende. 4. maj 1977 var der igen en slags indvielse. Nu blev Min- delundens areal tredoblet, idet selve henrettelsespladsen m.m. blev lagt sammen med den eksisterende min- delund.

Og hvert år lige siden 1945 har Landsforeningen Gestapofangerne højtideligholdt juleaften herude, mens det er Kammeraternes Hjelpe- fond, som markerer fredsaftenen, alt- så 4. maj. Det sker ved, at børn fra Bispebjerg skole sætter blomsterbu- ketter og tænder lys, ligesom der er en kendt personlighed, som taler.

Hvor mange ligger der i Mindelun- den? Som nævnt fandt man 202 dan- ske patrioters lig her. Men heraf er kun de 105 i Mindelunden, mens re- sten efter de pårørendes ønske er ført til deres hjemstavnskommuner rundt i landet. I mange byer er der fælles mindesmærker eller fælles mindelun- de. Men på den store mindeplade for- an monumentet er anført navne på de 91, som er fundet her, men begravet andre steder i Danmark. Desuden har man i pergolaen (den overdække- de mindemur) anført navnene på de frihedskæmpere, som omkom rundt i tyske kz-lejre, og som man aldrig har fundet ligene af. Videre må nævnes, hvordan man 9. juli 1947 under store æresbevisninger hjemførte ligene af 115 danske ofre fra de tyske lejre. Af disse fik 26 deres blivende plads i Ry- vangen, mens resten kom til deres

hjemstavn. Inden de 115s kister brag- tes over den tysk-danske grænse, hvor 600 pårørende og mange fra det offentlige liv ventede på dem, tog danske sydslesvigere afsked med sør- getoget, bl.a. talte rektor Svend Jo- hansen, Slesvig, som selv havde sid- det i Sachsenhausen kz-lejren, her i Flensborg. Og fra en tysk kz-fangefo- rening indløb telegram til dagen. 9. december 1947 fik man også bragt li- gene af 5 Stutthof-fanger hjem til Danmark. De er, ligesom de 26, også kommet til Mindelunden i Ryvangen. Disse 31 er anbragt i gravlunden ved Rotunden i lunden bag hovedmonu- mentet.

Ja, der kunne nævnes mange andre enkeltheder fra Johs. Fosmarks bog, men vi må slutte her. Blot skal næv- nes, at man mener, der ialt har siddet 6.300 danske i tyske kz-lejre. Og ialt mistede 4.279 danske livet. Dels i ty- ske fængsler og kz-lejre, dels ved en række terror- og bombe-aktioner rundt i Danmark, 190 ved clearing- mord, og tallet omfatter også ca. 1500 fiskere og sømænd, som faldt.

Fosmarks bog har fået økonomisk støtte fra Tuborgfonden og Kirkemi- nisteriet. Den sælges for 50 kr. fra Mindelunden i Ryvangen, fra Fri- hedsmuseumet og fra Kammeraternes Hjelpefond (Povl Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Postgiro 1.00.07.80.

Johs. Rasmussen

Kan ikke glemme!

En israelsk journalist, der var med Chaim Herzog under dennes besøg i BRD i april måned, skriver følgende:

Jeg var med min mor i Ghettoen i Budapest, deporteret i 1941 og befriet i 1944. Min far og bedstefar var i KZ- lejre og døde der. Nu var jeg i BRD som journalist for bladet »Maariv«.

Under opholdet var der store sik- kerhedsforanstaltninger, bl.a. unifor- merede politifolk med hunde. Det fik det til at løbe holdt ned ad ryggen på mig, når jeg gik forbi disse vagter. Jeg følte mig tilbage til den tid, hvor vi levede i Ghettoen.

Trods det, at Worms erindrede om vor fælles kulturarv, føles det fortsat som om tyskere og jøder lever på to forskellige planeter.

Flyvemaskinen, der transporterede os, bar jernkorset på vinger og side. Så var der ordet »Achtung«, når der skulle kaldes til orden. Der var afspil- ningen af nationalmelodien, alt sam- men vakte det dystre minder.

Da man så efter besøget i Bergen- Belsen, om aftenen fejrede besøget med en statsmiddag med champagne o.s.v. - da gik jeg op i min seng og græd.

Journalisten, der her beskrev sine oplevelser i Vesttyskland, hedder Jo- sef Lapid, 56 år.

VMJ

A.P. Møller

I arbejde på de syv have
- under den
syvttakkede stjerne

MÆRSK

I ruinerne af et ondskabens tempel

Hitlers paradeplads i Nürnberg findes stadig, men hans Colosseum blev til lagerplads

Af redaktør Henri Nielsen

Det indre af den kongresbygning, som skulle have været nazistisk højborg. Hvor lastbilerne nu oser gennem vandpytterne, skulle den store overbyggede sal være indrettet.

»Fordi vi tror, at dette rige skal vare evigt, skal også disse værker være evige, det vil sige, de skal ikke vare til 1940, heller ikke til år 2000, men de skal ganske som vor fortids katedraler strække sig ind i fremtidens årtusinder,« sagde Adolf Hitler på rigspartidagen i 1937, og de værker, han talte om, var bl.a. anlæggene til de berygtede Partidage i Nürnberg.

Hitlers tusindårsrige lå i ruiner i 1945, men hvordan med hans evige »værker«? Faktisk står mange af dem endnu. De ses i Nürnberg - og de bruges!

Nürnberg havde Hitler store planer med. I Albert Speers kontor i Berlin var indrettet en 30 meter lang modelgade, hvor man kunne se udkast til de »værker« Hitler ville opføre i Tyskland. Her sås også modellen for Nürnberg. Der skulle bygges et stadion med plads til 400.000 tilskuere, et paradeområde med 160.000 tribunepladser, en kongresbygning og meget andet. Speer, arkitekt, Hitler-ungling og i krigens tid rustnings-

minister (i 1946 dømt til 20 år i Spandau) fik Grand Prix på verdensudstillingen i 1937 for denne model.

Helligdommen der blev til lagerrum

Året efter holdtes den sidste partidag i Nürnberg. Den danske journalist Helge Knudsen var inviteret med og endda indbudt til audiens hos Hitler. I sin bog »Hitler bandt min pen« fortæller han, at mødet fandt sted på den gamle borg. Hitler tog Knudsen og andre journalister ud på en balkon. Udsigten ned over byen gav ham inspiration til et lille foredrag om, hvordan den skulle renses for alt, der stred imod den gamle historiske patina. I den udkant skulle partidagens bygninger rejses i hans egen nye stil. Men det tog lang tid. 10-15 år, føjede han til med et skuldertræk.

Albert Speer fortæller i sine erindringer, at Hitler var meget interesseret i de materialer, der skulle bruges ved bygningen af det tempelagtige partidagsanlæg, idet bygningerne også som

eventuelle ruiner overgroet med efeu skulle bære vidnesbyrd om storheden i Det tredje Rige.

Da Hitler nedlagde grundstenen til kongresbygningen, sagde han: »Hvis nogen sinde bevægelsen (nazipartiet) skulle tie, så vil dette vidne tale endnu i årtusinder. Midt i en hellig lund af ældgamle ege vil mennesker i pietetfuld forbløffelse beundre denne første kæmpe blandt Det tredje Riges bygningsværker.«

Det kan da tænkes, at resterne af denne kongresbygning engang kommer til at ligge i en lund, men i året 1987 går pieteten ikke længere end til at benytte »helligdommen« som lagerrum og lignende. Særligt fornuftigt, for bygningsværket er solidt nok, omend ufuldendt.

Da Hitler havde lagt grundstenen, begyndte man at opføre den nye kongresbygning i hesteskoform. Her var det meningen, at 50.000 deltagere i partimøder skulle bringes under tag. Så langt nåede man ikke. Taget skulle være udsættet over bygningens indre i stål og glas, men fra 1939 blev der ikke bygget mere. Da var Hitlers destruktive periode indledt.

Men man nåede at gøre bygningens udvendige side færdig. Den er beklædt med granit. Helhedsindtrykket er Colosseum i Rom. Indvendig står »den første kæmpe« med nøgen tegl tydeligt efterladt i den stand, hvortil håndværkerne nåede, inden projektet blev standset. Den store hal er nu blot en uordentlig gårdsplads. Den hellige lund tilfældig bevoksning af buske og ukrudt.

Mens nazismen florerede havde man en anden kongresbygning i Nürnberg. Det var en gammel maskinhal fra en bayrisk udstilling i 1906. Den var pyntet op med masser af nazi-symboler ude og inde, men var naturligvis ikke tilfredsstillende for et regime, der forventede at skulle kaste glans over fremtiden.

P-plads i stedet for SS-parade

Fra den nye, men altså ufuldendte kongreshal, var planlagt den såkaldte »Grosse Strasse« en to kilometer lang og 60 meter bred paradevej af flerfarvet granit, så holdbar, at den kunne bære både panserkøretøjer og støvletrampen-de SS'ere.

Heller ikke dette projekt blev gennemført, men den del, der blev anlagt, har siden vist sig nyttig. Efter 1945 som landingsbane for amerikanske fly og i dag som parkeringsplads i tilknytning

til Nürnbergs messebygninger. Man føler sig ikke særlig pietetsfuld, når man betaler parkeringsvagten for at få lov at sætte sin civile vogn dér, hvor Hitler havde tænkt at demonstrere sin volds-
magt.

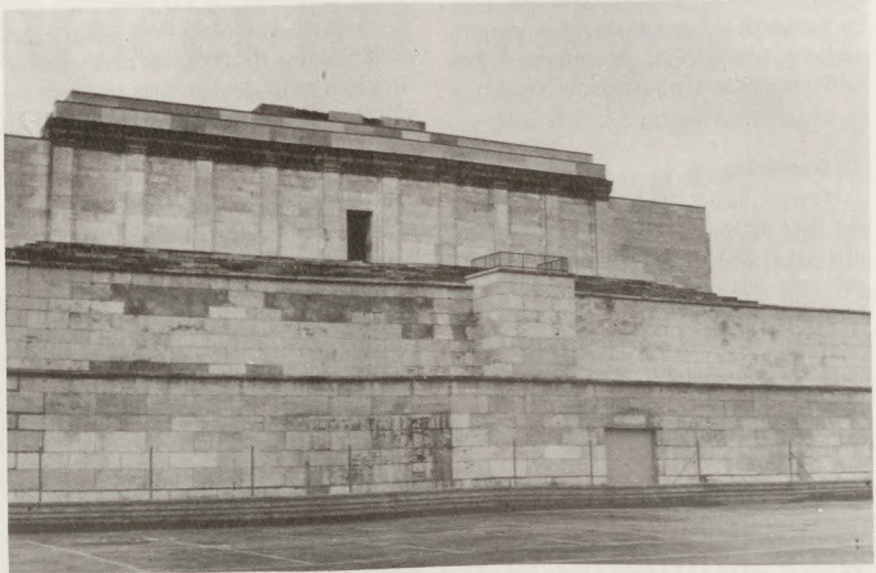
Fra parkeringspladsen kan man i øvrigt gå eller køre til en temmelig stor sø, der faktisk pynter i landskabet. Den sø har ikke ligget i Nürnberg fra Arilds tid. Den er det eneste synlige tegn på, at han her havde planer om at bygge Det tyske Stadion med 405.000 tilskuerpladser og en kæmpeplæne til brug for nazistiske kampspil.

Udgravningerne begyndte i 1937, men fra 1939 havde man mere brug for at grave tankspærringer og skyttegrave. Regnvand samlede sig i det udgravede areal, og i dag ligger søen der.

Her heilede de

Men partidagsområdet er ikke blot mislykkede planer. Man kan også her besigtige rester af det, der kom til at danne faktiske rammer om de svulstige partiopbud, de berygtede stævner, hvor luften dirrede under heil-råb og hagekorsflag, eller flængedes af Hitlers hadske stemme.

Zeppelinfeld hører også til området, og det var her det foregik. Stedet er opkaldt efter grev Zeppelin, som i 1909 landede med et af sine luftskibe på dette sted. Senere blev arealet anlagt som park og kolonihaveområde, men da nazisterne havde kastet deres blik på Nürnberg, blev stedet inddraget i Albert Speers planlægning. Frodigheden for-

Sådan ser Hitlers engang så pragtfuldt udstyrede tribune på Zeppelinfeld ud. Øverst ses fundamentet for det gyldne hagekors.

vandledes til en firkant af granit og beton.

Der byggedes en omkreds af lave tårne, hvorfra de nazistiske bannere og symboler vejede over de tusindvis af terrasse-opbyggede siddepladser. Herfra var god udsigt til en stor plads, hvor SA, SS, Hitler-Jugend og senere det officielle militær stod i snorlige rækker og vidnede om Førerens storhed, alle med front mod hovedtribunen, der var 350 meter lang, ligeledes opbygget i terrasseform. Øverst fandtes en søjlerække og i midten var hæderspladsen - Førerens platform. Over ham sås et kæmpe-

mæssigt hagekors, lavet af kobber, men forgyldt og kranset af laurbær.

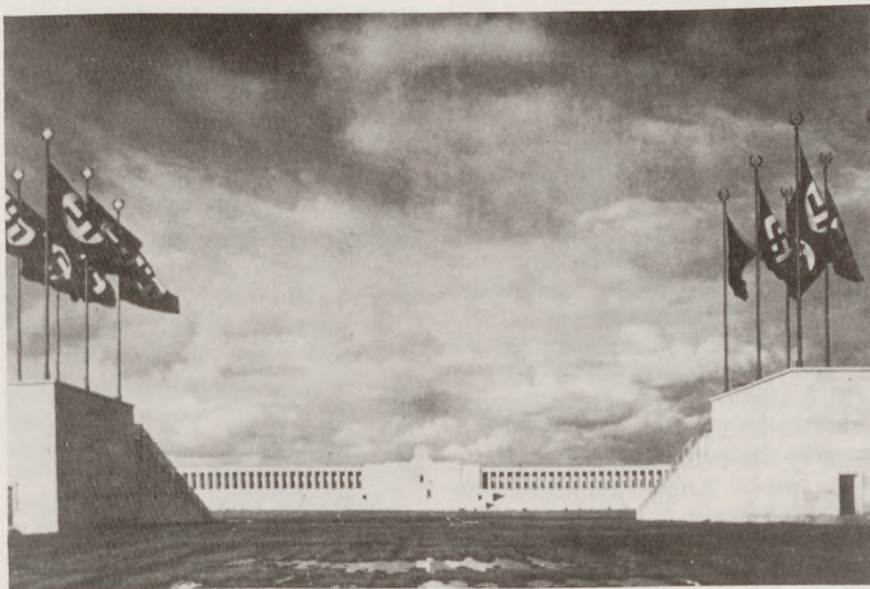
I dag er hagekorset og søjlerne væk. Hagekorset forsvandt i 1945 og søjlerne måtte man fjerne i 1967, fordi de truede med at styrte sammen. Det kostede 300.000 DM at undgå denne fare. En af Hitlers mange efterregninger!

Tribunen står ellers nogenlunde intakt, dog hærgnet af vejrliget. Den bruges nu som tribune for tilskuere til motorløb. På betonbanen, der anlagdes til militæropbud og nazi-spankuleren har racerbilerne mulighed for fri udblæsning.

Når man en tilfældig dag står på stedet, er det dog ikke motorlarmen, der trænger sig frem i ens bevidsthed, men de tusinde råb fra de uniformerede nazister: »Sieg Heil« hører man og smertes ved at erindre, at med disse ord hyldedes Hitler netop på dette sted, da de såkaldte Nürnberg-love vedtoges i 1935. Fra da af var Europas jøder fordømt. Endnu kendte man ikke konsekvensen - Die Endlösung - men man heilede i begejstringen over, at fra nu af måtte ingen jøde beklæde en offentlig stilling, ikke vise sig ved offentlige sammenkomster, ikke være ledende i erhvervslivet. Jøder mistede deres borgerlige rettigheder. Jøder skulle fordrives, senere aflives.

I Nürnberg brølede de afstumpede, de underbøvede, medløberne, de nationalistisk afsporede »Sieg Heil«.

Men der var mange, som bøjede hovedet i skam. Nogen protesterede. Dem

Førertribunen på Zeppelinfeld, som den så ud i Hitlers velmagtsdage.

havde nazisterne koncentrationslejre eller bødler til at forstumme. Man »hører« alt dette, når man står på dette sted, her midt i ruinerne af ondskabens tempel.

Til formanig

Hvorfor ligger det her endnu? Burde det ikke være fjernet? Spørgsmålet har ofte været diskuteret. Nürnberg har været i tvivl. Men indtil nu har man fornøftigt nok valgt at bruge, hvad bruges kan. Derved forhindres, at en hellig lund vokser op og forlener stedet med en mystik, som det ikke tilkommer.

Lad det ligge og lad det blive brugt til

nutidens formål, og når eftertiden ikke kan bruge det mere, lad det så ligge som en formanig til menneskeheden om aldrig igen at hylde den, hvis tanke er ensidigt national, kun overgået af had og ondskab.

Nürnberg blev påtvunget rollen som centrum for den nazistiske brølen, og givet brølte mange af dens indbyggere med. Alligevel er byen ikke mere belastet af fortiden end så mange andre byer. Derimod har Nürnberg nu en mulighed for at blive stærkt talende mod mulige kommende uheldige tendenser, for i Nürnberg kan man vise frem og sige: Så galt var det!

Norge - April 1940

RAF-mindeplade på »Aså-Jens'« grav

Så snart RAF's flygtningeforening i London fik at vide, at et af deres ældste æresmedlemmer, Jens Chr. Jensen, Sæby - Aså-Jens - var død, sendte de os deres mindeplade til hans grav. Vi modtog den midt i den værste vinter, hvorfor vi valgte den 4. maj til afsløringen. Også fordi det netop er denne dato, vi for 42 år siden fra London modtog budskabet om, at vi fra morgendagen, den 5. maj, igen kunne leve i fred og frihed i vort eget land, sagde Herman Pedersen bl.a. på Sæby-gruppen og Frøslev-kammeraternes vegne, og fortsatte:

- Den genvundne frihed kostede dyrt, især i de fleste andre besatte lande og for de allierede styrker, som stoppede »eventyret« om et nazistisk verdensherredømme.

Den hædersbevisning, mindepladen på Aså-Jens' grav er udtryk for, ved vi også er en hædersbevisning til de mange kendte og ukendte danske kvinder og mænd, som skabte og vågede over de ruter, flygtningene kom ad, til de nåede udskibningshavnen.

RAF flygtningeforening skriver bl.a., at de håber, at de, der standser op i årene fremover og ser mindepladen, vil huske, at her ligger en tapper stridsmand for retfærdighed og frihed begravet.

Vi har også lov til at håbe, at mindepladen vil minde om, at fred i frihed ikke er en selvfølgelig tilstand, men noget et folk må være beredte til at forsvare.

Med et øjeblikks stilhed mindedes man Aså-Jens og de mange, som den-

gang øvede en indsats for fred i frihed.

Aså-Jens' »reder« fra dengang, Arne Elstrøm, talte ud fra den sang, apoteker Mads Nielsen skrev om aftenen den 4. maj 1944, og som blev et nationalt fællesskab: »En lærke letted...«.

- Men det fællesskab, vi lærte at kende, og som samler os her ved Aså-Jens' grav, det startede medens krigen rasede. Et fællesskab, som Aså-Jens uden tøven gik ind i. Hans opgave blev - med personlig risiko - at føre modstandsfolk, flygtninge og allierede soldater frelst til Sverige.

Vi vil i dag - sammen med Royal Air Force - mindes Aså-Jens og sige ham tak for hans store indsats i fællesskabet, og for hans hjælp til, at vi danske - også med tanke på vore allierede - genvandt noget af vores selvspekt.

Efter at vi havde sunget »En lærke letted« holdt pastor A. Kirketerp en smuk andagt, hvori han bl.a. sagde: - Aså-Jens befriede mange for at komme i tyske koncentrationslejre, som var at sammenligne med Langfredag - Gud var også med, selv om der var lidelser - Jesus led for vores skyld. A. Kirketerp omtalte pastor Maximilian Kolpe, som frivilligt gik i dødsbunke- ren i stedet for en mand, der havde kone og fire børn. Manden kom hjem efter krigen. Krigsafslutningen, som var Påskemorgen, hvor vi lurede dem.

Med »Altid frejdig...« afsluttedes højtideligheden.

»Häftlingen«

En 90-årig hallingdøl som var tatt tilfange, men løslatt igjen på grunn av sin høye alder, ble like etter fanget påny med våpen i hånd.

»Hva i all verden mener De med dette? Det blir en alvorlig historie for Dem«, brølte tyskeren.

»Det hjelper itte«, skrek hallingdølen tilbake, »je gir me itte før det norske flagget vaier over Berlin, je.«

(Grenselosen, Norge)

En afsked

Den 30.marts tog lektor Jørgen H. Barfod afsked med det, der nok må kunne kaldes hans livsværk, nemlig Frihedsmuseet.

Det var utvivlsomt noget af en beslutning, sådan at skulle aflevere sit arbejde til den nye generation. Men sådan må man jo regne med, det går, efterhånden som man når det tidspunkt, hvor det svinder ud af dem, der deltog i Danmarks Frihedskamp.

Jørgen Barfod var en af dem, der gik hele turen ud: Fængsel i Danmark, KZ-lejr i Tyskland. Efter krigen har han hele tiden været aktiv i fangeforeningerne, også da Bernadottegårdene skulle op at stå. Et arbejde, som bød på mange besværligheder og diskussioner.

Men man skal nok ikke regne med, at Jørgen Barfod nu sætter sig hen. Der er sikkert mange opgaver, han nu får tid til at løse. Der mangler jo stadig nogle kapitler i Danmarkshistorien om besættelsen.

Derudover vil givet mange trække på hans store erfaring og viden. Den unge generation har bestemt brug for en viden om Danmarks 5 forbandede år.

VMJ

Frihedsmuseet nu - og fremover

Interview med den nye leder

Esben Kjeldbæk er den nye leder af Frihedsmuseet.

Den 30. marts i år trådte Jørgen H. Barfod tilbage som leder af Museet for Danmarks Frihedskamp 1940-45. Museets nye leder er den 36-årige cand.mag. Esben Kjeldbæk, og vi har bedt ham fortælle lidt om sig selv og om hvilke tanker han gør sig om museets fremtid.

- Hvor længe har du været på Frihedsmuseet?

- Jeg blev ansat her første gang som student i 1975 og kom til at registrere fotografier og sætte dem på plads. I 1977 blev jeg sammen med to andre ansat til at samle interviews og andet materiale ind om industrisabotagen, og gennem de næste tre år indsamlede vi over 200 båndinterviews og fik lavet et samlet kartotek over industrisabotagerne under besættelsen.

Siden har jeg med mellemrum været ansat her til forskellige opgaver, og fra januar 1986 har jeg været ansat som museumsinspektør på halv tid og nu altså fra 1. april på fuld tid.

- Er det ikke vanskeligt at skulle formidle viden om en tid, man ikke selv har oplevet?

- Næsten alle museumsfolk arbej-

der med forhold, de ikke personligt har oplevet. Jeg har nok haft det held, at samtalerne med tidligere modstandsfolk har givet lidt af en »fornemmelse« for tiden, men det vigtigste er trods alt, at historikerne har beskæftiget sig så indgående med besættelsestiden, at man i dag på mange punkter ved mere om besættelsesårene, end man f.eks. gjorde i 1945, da Frihedsrådets udstilling, som er forløber for dette museum, åbnede. Men selvfølgelig er der ting, man står fremmed overfor, uanset hvor mange bøger vi har i biblioteket, det kan ikke undgås.

- Er der stadig interesse for besættelsestiden?

- Udstillingen her på museet har i hvert fald været en succes, også i de seneste år, hvor besøgstallet har ligget omkring de 150.000 årligt, og her til kommer de mere end 60.000, der besøger museets underafdeling i Frøslevlejren.

Årene 1940-45 er spændende, også for eftertiden, fordi der skete så meget, og fordi Danmark, trods alt, ikke har ændret sig mere, end at der er

muligt for børn og unge at forstå tiden, selv om de måske på forhånd synes, at den er lige så fjern som vikingetiden.

- Skal der ske nogen ændringer på museet?

- Udstillingen er ikke ændret ret meget siden museets åbning i 1957, og gennem årene har en meget stor del af de besøgende været folk, som selv havde oplevet krigsårene, og som derfor kunne forklare børn og børnebørn, hvad de så, men i dag kommer mange her helt uden forbindelse til tiden, og dem må vi komme i møde ved at skabe lidt mere overskuelighed i samlingen og ved, kort sagt, at forklare det, som de besøgende tidligere vidste på forhånd. På den anden side har udstillingen store kvaliteter: Det er ikke en historie om helte og skurke, og mange af genstandene er enestående også sammenlignet med, hvad man har i andre lande.

- Hvilke andre opgaver tegner der sig for museet?

- De forskellige arkiver på museet er hver for sig ikke svære at finde rundt i, men efter at vi sidste år fik en EDB-maskine, ville det være nærliggende at prøve at lave et fælles register for genstande, dokumenter, fotos, plakater osv., sådan at man hurtigt kunne finde frem, hvad vi har om et givet emne.

En anden opgave er det at finde frem til og få interviewet de mennesker, som vores mere »systematiske« beretningsindsamlinger ikke er nået frem til og få sikret os deres beretning på bånd.

Det kan også nævnes, at der sidste efterår blev sat et samarbejde i gang mellem alle museer, som har samlinger vedrørende besættelsestiden, således at der udveksles erfaringer mellem os, og det er et samarbejde, som skal fortsættes og udbygges, hvis der viser sig behov for det.

Det er ofte blevet spået, at interessen for besættelsestiden ville fortage sig, men indtil videre har vi nok at gøre med at modtage genstande og besvare forespørgsler, så hvis de nævnte opgaver skal løses, bliver det faktisk nødvendigt med endnu en inspektør ved museet - tænk på at meget arbejde på museet gøres af vores uundværlige frivillige, forhenværende modstandsfolk - men hvor længe kan de blive ved?

F-k

Monument rejses i Schwesing

Nordfrislands amt har bevilget 197.000 D-mark til at dække udgifterne ved rejsningen af et monument ved den tidligere koncentrationslejr Schwesing i Vestslesvig. Beløbet svarer til 740.000 danske kroner. Modellen er udarbejdet af billedhuggeren Ulrich Lindow.

Lejren var en udekommando under Neuengammelejren.

Vi refererede udført det store møde, der blev holdt den 30. januar 1983. Amtet købte derefter lejrområdet, der ligger ved hovedvejen til Flensborg på højde med Engelsborg.

Den tyske arbejdsgruppe, der tæller ret mange yngre, er i sit arbejde blevet støttet af amtmanden dr. Klaus Petersen. Borgmester Hans Gerd Meeder havde været tilfreds med en mindeplade e.l. - men det bliver altså et monument.

Fra dansk side har Jørgen Lind deltaget i drøftelserne.

Man vil også huske, at Poul Riis i vort blad for okt.1986 på siderne 131-132 udførligt argumenterede for, at den nu nedlagte lejr skulle markeres. Hans artikel blev gengivet i flere danske dagblade. F-k

efter stod vi på appelpladsen, og jeg var, i modsætning til mine kammerater, bedre beskyttet mod den fugtige nattekulde, medens vi ventede på optælling og morgenmad, der i al sin enkelthed bestod af en skål varm væske, som man havde den frihed at kalde kaffe, brødet måtte vi tænke os til, og således rustet var vi klar til dagens dont.

Fra lejren, som hed Versen, blev vi i tipvognstog i gamle åbne tørvevogne transporteret gennem det flade marskland, som omgav floden Ems, til vore arbejdspladser.

På disse våde engstrækninger skulle vi være med til at berede forsvaret af det nordvesttyske rige ved gravning af skyttegrave, et hårdt arbejde, når man tager den tomme mave i betragtning.

Efter ankomsten til vor arbejdsplads var den første kommande, trods regn eller slud, »Mantel ab«, for efter det tyske vagtmandskabs mening kunne intet arbejde udføres iført frakke - dette uden hensyntagen til vejr og vind.

Dette var for mine kammerater noget nær en katastrofe. Der skal ikke megen fantasi til at forestille sig, hvor megen beskyttelse en almindelig skjorte og jakke gav mod det lunefulde efterårsvejr. Resultatet udeblev heller ikke, 40 ud af de 124 vi oprindeligt var, da vi ankom til lejren i begyndelsen af november, døde inden nytår. Nu forstod jeg pludselig, hvordan tilfældet - eller forsynet om I vil - var kommet mig til undsætning. Når jeg havde taget min frakke af, havde jeg min gode russiske vatjakke, der gav mig en rimelig beskyttelse mod det kolde og fugtige vejrlig. Hvem der har måttet ofre sit liv, for at jeg kunne bevare mit, får stå hen i det uvisse.

Et lyspunkt var, midt i al fortrædeligheden, at vi omkring nytår 1945 fra Dansk Røde Kors modtog en tøjpakke. Et tegn på, at der var mennesker hjemme, som tænkte på os og på at tjene andre.

K. Salling Møller

Man kan narre folk altid, og alle folk engang imellem, men man kan ikke narre alle folk altid.

*Abraham Lincoln
(1809-1865)*

KAMMERTERNE FORTÆLLER

Min russiske vatjakke

I Erik Kjersgaards nye »Danmarks Historie« beretter han om en fransk historiker, der har sagt, at historikeren beretter om dagen af i går for mennesker, som lever i dag og mest er optaget af, hvad der sker i morgen.

Dette har fået mig til at tænke på en hændelse - en tilfældighed - jeg var udsat for i efteråret 1944. En tilfældighed, der måske er årsag til, at jeg kan holde disse 3 minutter i dag.

Stedet for episoden var monderingskammeret i Neuengamme, hvor vi efter det obligatoriske bad stod dyngvåde - håndklæder var et ukendt begreb - for at få udleveret ny beklædning. Ny må i denne forbindelse sættes i gåseøjne, for det bestod af alt lige fra en luvslidt jakke, der måske havde tilhørt en polsk bonde, til militærbeklædning stammende fra hele det besatte Europa.

Det var ikke nogen imponerende robe, vi fik udleveret, den bestod af et par lærredsunderbenklæder, et par bukser, en bomuldsskjorte, en jakke og en frakke, dertil et fodsvøb - strømper var en ukendt ting - samt et par lærredsstøvler med træbund, der var skåret ud af et fladt bræt og formet som en fod, uden skelen til begrebet højre og venstre. Denne fodbeklædning var alt andet end egnet til at

modstå efterårets fugt og vinterens sne.

Da turen kom til mig, fik jeg udleveret de nævnte effekter, dog med en undtagelse, idet jeg - vel sagtens ved en fejltagelse - i stedet for en jakke fik en russisk vatstortrøje, der i fremstilling meget kunne minde om de for tiden så moderne dynefrakker. Efter alder og udseende at dømme kunne den meget vel have overlevet den russiske revolution. Så simple ting som knapper var borte, med undtagelse af den nederste; ståltråd viste sig senere at være en brugbar erstatning for det manglende. Effekterne blev overmalet med krydser og streger og numre påsyet, og vi var herefter klar til iklædning. Da jeg var færdig og kun manglede frakken, kunne denne kun med største besvær krænges over mit russiske »arvestykke«, og jeg bandede stygt over det, jeg troede var mit sædvanlige uheld. Det mærkelige udseende til trods mindede jeg mest af alt om den fra min barndom så bekendte Michelinmand, der gjorde alle os børn i Nibe bange. Det, jeg troede var mit uheld, skulle senere vise sig at være det modsatte.

Efteråret var meget koldt og regnfuldt, og da vi skulle opholde os over halvdelen af døgnets 24 timer uden dørs, viste det sig, at den påklædning, som jeg havde forbandet, var meget hensigtsmæssig.

Vi blev purret op kl. 5, og kort tid

TAGE FORSELL I MALMÖ

Ifølge Sydsvenska Dagbladet har den af mange danskere kendte pelshandler Tage Forsell og hans hustru trukket sig tilbage for at leve resten af deres liv i ensomhed. De er hhv. 88 og 75 år.

Huset i Østergatan 11 i Malmö fik mange danske kontakter under krigen. Selv blev han ikke altid behandlet lige godt af sine svenske medborgere. Tyskerne havde et godt øje til ægteparret. Selv dele af kirken i Malmö så med mistillid på hans hjælpsomhed over for dem, der kæmpede mod Nazityskland.

Mange gange har han sendt danskere over Sundet, og derefter erfaret, at de var blevet arresteret og henrettet.

Sidst berørte det ham dybt med Jane Horney-sagen. Det var det sidste, der gav stødet til, at de trak sig bort fra offentligheden.

Alt, hvad de har samlet under krigen, vil blive overgivet til Universitetet i Lund til dets bibliotek, hvor historikere derefter kan danne sig et billede af en epoke i Danmarks historie, set fra Sverige under krigen.

Set med en families øjne, der satte meget på spil for at hjælpe dem, der var på flugt fra nazisternes terror.

VMJ

FORENINGERNE

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Årsmøde ved

Flensborg Fjord

I dagene 29.-30. maj samledes bestyrelsens medlemmer til årsmøde i feriehjemmet på Kegnæs. Der var stort fremmøde, og de 4, der var forhindret i at være til stede, havde alle sendt hilsener til mødet.

Formanden, kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, indledte med at byde velkommen. Han udtalte sin glæde over det gode forløb, som fondens 40 års-stiftelsesfest hade fået. Han fandt, at vi kan være stolte over bogen: »Mindelunden i Ryvangen«.

Han fortsatte med at redegøre for de problemer, som de nye bestemmelser om fondsbeskatning rejser for Kammeraternes Hjælpefond. Han sagde bl.a.: - Vi har gennem de senere år samlet os om tre hovedopgaver, nemlig driften af feriehjemmet på Kegnæs, højtideligholdelsen af 4. maj i Mindelunden i Ryvangen samt udgivelsen af vort blad »Pigtråd/Gestapofangen«.

De nye bestemmelser om fonde kræver imidlertid en fastsættelse af fondens levetid, og om dette spørgsmål førtes en saglig drøftelse, der mandede ud i, at forretningsudvalget skal kulegrave alle aspekter om spørgsmålet, hvorefter bestyrelsen skal træffe den endelige beslutning. Foreløbig sender KH en ansøgning om dispensation, da de nye bestemmelser faktisk ikke tager sigte på fonde af vor struktur.

Povl Brandt fremlagde det reviderede regnskab. Det blev enstemmig godkendt.

Der fulgte en drøftelse af bladets økonomi fremover, og da bladets prognose regner med et driftsoverskud for 1987 på 10.000 kr., anbefaler KH, at dette beløb anvendes til at forøge det planlagte sidetal. Det kan blive til en forøgelse på omkring 12 sider for et år. Man vedtog, at KH betaler det fulde beløb for bogtrykkerregningen

Slagteren fra Lyon

Nu sidder Klaus Barbie for retten i Paris. Anklagen lyder på tortur af fanger og deportation af tusinder af jøder og franske modstandskæmpere til de nazistiske udryddelseslejre under Den anden Verdenskrig.

I vort blad for februar 1986 side 16 bragte vi en ret udførlig omtale af hovedpersonen i retssagen.

for bladets nummer 6, der udkommer i november.

F-k redegjorde for højtideligheden den 4. maj i Mindelunden i Ryvangen. Den blev i år efterfulgt af et samvær for de medvirkende samt indbudte. Mødet ønskede en fortsættelse af et sådant samvær. Han oplyste, at bogen om Mindelunden i Ryvangen havde været pænt omtalt i mange dagblade, i radio og i TV.

Civilingeniør Mogens Dyre fortalte om relevante reparationer, der var udført på feriehjemmets bygning.

Der forelå en ansøgning om støtte til en garantifond til et genoptryk af bogen om Frøslevlejren, da bogen nu er udsolgt. Den efterspørges af mange besøgende i lejren. Man vedtog at yde en støtte til garantifonden på indtil 5.000 kr.

Som kasserer genvalgte Povl Brandt, og han blev takket for hans arbejde.

Det blev vedtaget at holde næste årsmøde på Kegnæs.

Alle deltagerne i årsmødet ankom om aftenen den 29. maj. Ved en kammeratskabsaften fortalte læge Harald Roesdahl, Tandslæt, om hans deltagelse i arbejdet som læge ved hjemtransporterne af de norske officerer, der var deporteret til Buchenwald. Da han bor nær grænsen, og da hans kone også er læge, kunne han møde med ganske kort varsel. Fruen kunne jo gå videre med det hjemlige arbejde som læge.

Ved det afsluttende samvær den 30. maj læste fru Carl Otto Larsen to muntre historier på sønderjysk. Det var faktisk forbløffende, at så mange forstod det sønderjyske. Hvordan man nu kan vide dette: Jo, det fremgik af det spontane bifald.

F-k

godt sammenhold - noget, som aldrig nok så gode fælles dage kan skabe.

Vi havde nogle dejlige timer sammen, og vi takker formanden Hans Andersen og den øvrige bestyrelse for arrangementet, for en overmåde god dag og for et initiativ, som andre landsomfattende foreninger kan lære af.

Peter Mørup, Frederikshavn

Landsforbundet af Buchenwaldklubber holdt repræsentantskabsmøde tirsdag den 12. maj 1987. Mødet var arrangeret af Buchenwaldklubben i Århus. Deltagerne er her fotograferet udenfor politigården, hvor mødet fandt sted. De fire Buchenwaldklubber har nu tilsammen 525 medlemmer.

Landsstævne

Buchenwaldklubbens bestyrelse har den særdeles gode skik år efter år og efter tur at invitere de af københavnsafdelingens medlemmer, som bor spredt rundt i landet, til lokale sammenkomster, hvor gamle fangekammerater træffes i kammeratligt samvær og mindes tiden, de slap levende ud af, og bl.a. Jylland inddeles på denne måde i tre mødeområder.

Også i år indgik invitationen til medlemmer i det nordjyske, hvorfra vi sidst inviteredes til et lignende arrangement på Nors Hovedgaard 1981. Den 7. maj mødte 14 inviterede op på IPA-gården i Vittrup nær Løkken, hvor vi fik en dejlig frokost, glædede os ved at mødes og fik en uformel snak med vore repræsentanter. Og endnu en gang bekræftedes det faktum, at fælles onde dage siden hen skaber en helt speciel varm og kammeratlig atmosfære og et virkelig

ERHVERVSHÆMMEDE

Landsmøde

I dagene 28.-29. august holdes landsmøde, dels i Sømændenes Mindehotel i Peder Skramsgade, dels i Forsvarsbrødrenes Selskabslokaler i Gothersgade.

Mødet holdes hvert andet år. Værtsskabet går på skift, og i år er det Omegnsafdelingen, der er vært.

Generalforsamling

Omegnsafdelingen afholdt sin 7. generalforsamling den 3. april 1987 i Parolesalen i Nyropsgade. Efter at formanden havde budt velkommen, blev Solveig Skjøtt valgt til dirigent. Formanden indledte sin beretning med at mindes de af vore kammerater, der var gået bort i årets løb.

Blandt andet nævnte formanden Alice Frederiksen, der ret hurtigt kom ind i bestyrelsen, hvor hun gjorde en særlig indsats i festkomiteen og fremskafede mange smukke gevinster til vore lotterier. Sine sidste år tilbragte Alice Frederiksen på Bernadottegården i Roskilde. Alice vil blive savnet i Omegnsafdelingen.

I sin beretning nævnte formanden bl.a., at Omegnsafdelingen i år er arrangør af Sammenslutningen af Erhvervshæmmedes landsmøde 1987, der afholdes i dagene 28.-29. august på Sømændenes Mindehotel i København. I forbindelse med landsmødet vil der blive afholdt en festaften i Forsvarsbrødrenes lokaler i Gothersgade. Desuden vil der blive nedlagt krans ved Mindeankeret i Nyhavn og i Mindelunden i Ryvangen.

Såvel formanden som socialesekretærens og kassererens beretninger blev enstemmigt godkendt.

Under valg til bestyrelsen blev Frode Thorshøj indvalgt i stedet for Alice Frederiksen. Øvrige valg var genvalg.

Til medlemmernes orientering består bestyrelsen nu af følgende: Formand Johan Kanding, næstformand og sekretær Svend Aage Beyer, socialesekretær Kaj Wadsbach Petersen, kasserer Oluf Harre, samt Doris Petersen, Erik Winther og Frode Thorshøj. Eigil Skov Jørgensen blev genvalgt til revisor og Martin Nivaro valgt til revisorsuppleant.

Solveig Skjøtt kunne afslutte sit dirigentjob og give ordet til formanden for en afsluttende bemærkning, som han benyttede til at takke sine bestyrelseskolleger for godt samarbejde på kontoret og takkede endvidere medlemmerne for godt fremmøde. Efter generalforsamlingen var der hyggeligt samvær.

J.K.

FRØSLEV

Generalforsamling

Frøslevlejrens Venner afholdt generalforsamling den 11. april 1987 med deltagelse af ca. 70 personer.

Formanden, Chr. Karstensen, bød velkommen og bragte en hilsen fra politimester Ivar Møller, der ikke kunne være til stede, men som havde refereret fra et møde, han havde

holdt med kulturminister H.P.Clausen. Det fremgik, at Frøslevlejrens museum nu skulle være sikret.

Formanden mindedes 11 afdøde medlemmer, deriblandt Frode Toft, Hans Rasmussen og Hans Iversen.

Efter fællessang gik man over til dagsordenen. Jens Thomsen valgtes til dirigent.

Efter formandens beretning var der mange gode indlæg til denne. Der var enighed om, at foreningens formål at bevare museet, bedst opnås ved at udvide medlemsskaren.

Kassereren Poul Skjærbæk forelagde det reviderede regnskab, der godkendtes. Han beklagede, at han på grund af stort arbejdspress ikke kunne fortsætte som kasserer.

Karen Nymand forelagde det planlagte program for det kommende år. Herunder 4. maj kl. ca. 20 mindehøjtidelighed i lejren sammen med DKB og Hjemmeværnet.

Årsstævnet har været omtalt i Pigetråd/Gestapofangen nr. 2.

Der var ingen forslag kommet.

Kontingentet fastsattes uforandret til 50 kr. årligt pr. person.

Alle valg var genvalg, bortset fra Poul Skjærbæk, der afløstes af Jørgen Blinkenberg Grosen.

Generalforsamlingen sluttede med sangen »Det haver så nyligen regnet«, hvorefter der var kaffebord for de deltagende.

VMJ

42. Frøslev-sammenkomst

Frøslevkammeraterne i Vendsyssel holdt deres årlige sammenkomst den 4. maj på Sæby Søbad - den 42. i rækken - med 21 deltagere.

»Barakformanden« Niels Peter Knudsen, Sæby, bød velkommen. Der blev udtalt mindeord over kammeraternes tidligere formand, Jens Chr. Jensen - Aså-Jens, som døde siden sidste sammenkomst.

Beretning og regnskab blev godkendt.

Efter hovedretten fortalte Herman Pedersen om den tidligere RAF-pilot, Rowland Williams og hustru Joans besøg i Sæby sidste år, hvor kommunen var vært ved en officiel reception, den 5. juni, med udveksling af gaver og taler. Kommunen var ligeledes om aftenen vært ved en middag under mere private former. Williams var i Sæby for at hilse på

især hans gamle flugtskipper Aså-Jens og alle de øvrige, som havde hjulpet med til, at han kom til Sverige om morgenen den 6. juni 1944 og her hørte om landgangen i Normandiet.

Mange havde ordet for at fortælle om episoder fra »dengang«.

Den hyggelige aften afsluttedes hos Lise Westergaard-Nielsen - en tradition hendes afdøde mand, provst Poul Westergaard-Nielsen, skabte, da ægteparret flyttede fra Åsted til Sæby som pensionister.

Mens de levende lys brændte i alle villaens vinduer, fortsatte udvekslingen af de mange muntre og sørgmuntre minder, indtil det pludselig var 5. maj, og vi kunne ønske hinanden alt godt for det næste år efter en meget hyggelig aften.

»Häftlingen«

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Sjællandsafdelingens aktiviteter

Lørdag den 14. februar 1986 afholdt vi nytårsfest med god tilslutning.

Generalforsamlingen den 19. marts kl. 19. Nyvalg til bestyrelsen: Jens Erik Finderup. Bestyrelsen ser således ud: Jens Thomsen, formand, Erik Gajhede, kasserer, Jens Erik Finderup, sekretær, Axel Lauritzen, bestyrelsesmedlem, Mogens Pedersen, næstformand. Alle bestyrelsesmedlemmer har været i KZ-lejre.

Højtidelighed i Landsforeningens navn, arrangeret af Sjællandsafdelingen 9. april på Rådhuspladsen. Talen blev holdt af Københavns kommandant, oberst P. C. Jessen.

Højtidelighed i Helligaandskirken den 5. maj 1987 kl. 19. Herefter kranesnedlægning ved monumentet for Den ukendte KZ-fange.

Aabenraa Rederi A/S

Finlands Konsulat

P. F. CLEEMANN

SKIBSMÆGLERFORRETNING

A A B E N R A A

telgr. •Cleemann•

tlf. (04) 62 21 82 - telex 52 111

Landsstævne

Arrangør:
Sjællandsafdelingen

Fredag den 8. maj ankom stævnedeltagerne mellem kl. 14 og 15 til Feriehotel »Klinten« Danland, Fåborg.

Som gæster fra Norge deltog Leif Horn med frue. Han er styrelsesmedlem i Krigsinvalidforbundet, Bergen afd.

Efter aftensmaden samledes vi i eget lokale. Vi havde inviteret kriminalassistent Troels Schultz fra Assens politi. Han holdt et meget levende og lødigt foredrag om politiet i dag med titlen: Narkotikaens svøbe - samt bevogtningsopgaver af kendte personer, alt ledsaget af lysbilleder.

Kl. 9 lørdag holdt bussen for døren. Den kørte os først til Landet kirke, hvor 2 engelske flyvere lå begravet. Vi havde inviteret kirkens sognepræst Didier Gautier, som ved graven fortalte om de to flyveres skæbne. Bent Knudsen, som under anden verdenskrig havde fløjet for Royal Air Force i Australien, lagde blomster og udtalte kort nogle mindeord. Herefter sang vi »Aldt frejdig, når du går«. Fanen fra Århus afd. var til stede.

På samme kirkegård ligger Elvira Madigan og Sixten Sparre begravet i en fællesgrav. Her fortalte sognepræsten deres historie.

Efter besøget i Landet kirke kørte vi gennem det meget smukke sydfynske landskab til Valdemar Slot på Tå-

Den 9. april 1987 foran Københavns rådhus. Foto: Jens Ørgaard Jensen

Sognepræst Didier Gautier fortalte ved de to engelske flyveres grave om deres skæbne. De hviler på kirkegården ved Landet kirke.

singe. Efter at vi havde set det smukke slot, drak vi kaffe i slotskælderen.

Vi kørte derefter ad meget natur-skønne veje til Hotel Klinten. Kl. 18.30 samledes vi i eget lokale, hvor der blev serveret det store kolde bord. Vi havde en festlig aften med sange og taler.

Efter morgenmaden søndag rejste deltagerne i stævnet hver til sit ad såvel indenlandske som udenlandske ruter - efter et godt og begivenhedsrigt stævne.

J.W.Th.

GESTAPOFANGERNE ÅRHUS Generalforsamling

Den årlige generalforsamling blev afholdt den 26. april 1987 i »Kupeen« på DSB's restaurant i Århus, og den var som sædvanlig velbesøgt.

Af formandsberetningen fremgik det, at aktiviteterne havde været mange i det forløbne år. Landsstævnet i Vingsted og repræsentantskabsmødet på Molsgården var arrangeret af os. I august var der tur til Frøslevlejren og før jul til Bernadottgården

i Hadsund. Desuden havde Didde åbent hus i sommerhuset på Helgenæs sidste sommer. Til Bernadottgårdens 10 års fødselsdag den 5. maj vil foreningen give et album med fotos fra byggeperioden og grundstensnedlæggelsen samt et navnebroderi i korssting, der har tilhørt Tonny Johansen.

Bestyrelsen blev genvalgt.

Efter generalforsamlingen havde Besættelsestidens Museum under den gamle politistation åbnet dørene for os. Der er lagt et stort arbejde i museet, og selv om det stadig er under opbygning, er det absolut værd at besøge navnlig for den yngre generation.

p.m.

Kammeratskabsstævne

afholdes lørdag den 19.-20. september på Pensionisthøjskolen i Tisvilde.

Højskolen er noget for sig, placeret tæt ved skov og strand. Skolen i sig selv er en kunstnerisk oplevelse, og alle værelser er udsmykket med kunst fra hele verden.

Ankomst: Lørdag kl. 11.00, indkvartering.

Frokost: kl. 12.00 med det store kolde bord.

Derefter en bustur rundt i det skønne Nordsjælland, afsluttende med et besøg i Smidstruphytten, hvor der serveres en drink.

Kl. 18.00: Festmiddag i skolens smukke sal, med efterfølgende kammeratligt samvær og dans til levende musik.

Søndag den 20: Kl. 8-9.00 stort morgenbord.

Derefter kransenedlægning ved »Flammen«s mindesten.

Der vil også blive tid til en spadse-
retur i den hyggelige ferieby.

Der afsluttes med frokost/kaffe in-
den hjemrejsen.

Prisen for hele opholdet alt incl. er
kr. 450,- excl. drikkevarer, der kan kø-
bes til små priser.

Skulle der være kammerater, der
ønsker at komme fredag aften efter
middagen, men til aftenkaffe, bliver
prisen med morgenmad lørdag kr.
50,- ekstra.

Foreningen giver som sædvanlig et
pænt tilskud.

Husk at reservere dagene lørdag og
søndag den 19. og 20. september.

Højskolen har plads til 52 overnat-
tende gæster.

Det endelige program vil blive til-
sendt vore medlemmer.

Tilmelding til Solveig Skjøtt, 02-
485674 senest den 15. august.

Venlig hilsen
Bestyrelsen

HORSERØD

Årsmøde

Det blev en god dag for Horserød-
Foreningen, da 30 kammerater sam-
ledes til årsmøde lørdag den 2. maj,
efter at foreningen havde ligget brak i
alt for lang tid. Der var indløbet hilse-
ner fra flere, som var forhindret i at
deltage i årsmødet, men som har
meldt sig til foreningen. Alle var til-
fredse med det gode fremmøde og
den store interesse for at reorganisere
Horserød'erne.

Der blev aflagt beretninger om det
sidste halve års aktiviteter for fore-
ningen, og det blev især det fremtidi-
ge arbejde, der kom til diskussion.
Der blev enighed om at sikre forenin-
gen tilstrækkelig økonomi. Der var
forslag til behandling om betingelser-
ne for medlemskab, og tanken om at
få rjst en mindeplads ved Horserød-
lejren gik videre til drøftelse, bl.a.
med Stutthof-Foreningen.

Til bestyrelse valgtes Villy Karls-
son, formand, Kaj Birkemose Peter-
sen, kasserer, Svend Aage Sørensen,
sekretær, Isi Grünbaum og Villy Pe-
dersen. Suppl.: Margrethe Pedersen
og Julius Jürgensen. Revisor: Tho-
mas Levald. Der er således lagt god
grund til at arbejde i faste rammer.

Sammen med Stutthof-Forenin-
gen, der holdt møde samme dag, del-
tog vi i en fælles højtidelighed ved
mindetavlen i Land og Folks hus. Li-
geledes gennemførte vi fælles spis-
ning og et hyggeligt samvær, hvorun-
der mange kammerater fra alle kan-
ter af landet mødtes for første gang i
flere år.

V.K.

NEUENGAMME

20. april

Traditionen tro holdt Dachauklub-
ben og Landsforeningen af kz-fanger
fra Neuengamme sit årlige mindemø-
de den 20. april ved monumentet for
den ukendte KZ-fange ved Hellig-
åndskirken i København på 42 års-
dagen for befrielsen fra Neuengamme.

Trods det råkolde aprilsvejr og 2.
påskedag var det en stor forsamling,
Villy Mørk Jensen kunne byde vel-
kommen.

Han gav ordet til lektor Orla Ras-
mussen, Horsens, der udtalte:

»Kære gamle medfanger fra Neu-
engamme.

Det er snart 42 år siden, at besæt-
telsestiden var slut, og nogen finder
måske tale om den uaktuel. Den har
dog medført to nationale flagdage,
den 9. april og den 5. maj. Ceremoni-
erne på disse dage er, for langt de fle-
ste danskere, en ydre gestus, som de
helt naturligt ikke kan have den dybe,
aktive følelse for.

Hvorfor mødes vi så her den 20.
april? Det er ikke, fordi vi skal skabe
en ny national mindededag, og det er
ikke, fordi vi skal udstille os selv, eller
fordi vi skal propagandere for en eller
anden ideologi. Den årlige sammen-
komst her kan ikke blive en ny natio-

naldag. Den rinder simpelt hen ud,
når vi ikke er mere, og mange er alle-
rede faldet fra.

Hvad vil vi da? Ja, vi vil sige tak,
fordi vi blev bragt hjem, og vi vil min-
des dem, der ikke kom hjem.

Her den 20. april 1945 blev helvedes
porte åbnede, men der var kun nor-
ske og danske fanger, der fra Neueng-
amme slap ud til friheden.

Igennem den sidste måned tid var
norske og danske fanger fra udekom-
mandoer og tugthuse blevet bragt til-
bage til Neuengamme, tildels fundet
og kørt af svenske, hvide busser.

Nogen måtte betale for vor befrielse

Men det skal huskes, at for at vi
kunne få plads i Neuengamme, blev
1.500 fanger fra andre nationer bragt
mod Bergen-Belsen, men kun få kom
levende dertil, og ingen overlevede
kapitulationen tre uger senere. Det
var prisen, for at vi kunne blive over-
flyttet til de to stenblokke ved hoved-
indgangen, og at Bernadotte kunne få
adgang til denne udvalgte del af lej-
ren, hvor vi opholdt os.

I løbet af april måned gik nogle
transporter med gamle og med meget
syge fanger tilbage, mens vi andre
ventede i spændt uvidenhed. Lejren
var næsten tømt for alle andre. Alle
rigstyskere, selv de groveste kriminel-
le, var blevet iklædt SS-uniformer og
sendt til fronten for at deltage i for-
svaret. Vi var blevet civilinternerede
uden arbejdspligt og havde fået vores
eget tøj udleveret, værdisagerne var
dog blevet stjålet. Det viste sig sene-
re, at de andre nationers fanger var
blevet ført til Lübeck og indladet i
nogle skibe, der iblandt Cap Arcona.
Her havde de en skrækkelig tilværel-
se, plaget af sult, tørst og pladsman-
gel. Ved en ulykkelig fejltagelse bom-
bede en R.A.F. afdeling disse skibe
den 3. maj. Et mindre antal fanger
reddede sig fri af skibene, men blev i
vandet skudt fra tililende motorbåde
fra den tyske krigsmarine. Det skete i
Neustädter-Bugten. På fællesgraven
og mindestenen ved Neustadt i Hol-
sten står tallet 7.000. Det kunne også
være blevet vores skæbne, men det
skulle gå anderledes.

Takket være Bernadottes indgri-
ben, og Himmlers sværmeri for det
nordiske, blev der givet generel tillad-
else til evakuering af norske og dan-
ske fanger.

150 danske hvide biler

I løbet af den 19. april blev 150 danske biler malet hvide, og med hjælpemandskab af enhver art rullede de sydpå. Den 20. april ved middagstid kom de første helt ind i Neuengamme lejren. De blev fyldt med de ældste og de svageste, og så gik det nordpå. Ved 18-tiden var vi kun 300 tilbage, og da der i de sidste par timer ikke var kommet flere busser, begyndte vi at gå ad landevejen mod Bergedorf. Men der kom også køretøjer efter os, og vi havnede for natten oppe ved Friedrichs Ruhe. Uden pigtråd og uden bevogtning tilbragte vi natten på en landevej i kanten af en nyudsprunget bøgeskov. Der var vist ingen, der sov den nat, vi vandrede op og ned ad vejen. Det var overvældende

og næsten ufatteligt. 4255 var vi den dag sluppet ud af helvede.

Næste dag gik det i spredt fægtning tilbage mod Danmark uden bevogtning af nogen art.

Ved denne søjle, som rummer aske af ukendte ofre fra Neuengamme og fra Auschwitz vil vi lægge en krans og sænke vor fane som en hilsen til de døde, som ikke kunne komme hjem, fra dem, der var så lykkelige at komme til at overleve.«

Efter Orla Rasmussens tale nedlagdes blomster og krans ved monumentet. Der var krans og blomster fra Frihedsfonden, Dachauklubben, Neuengammeforeningen m.fl. Mødet afsluttedes med, at forsamlingen sang »Altid frejdig, når du går«.

Efter højtideligheden samledes man til fælles kaffebord i Jord- og Betonarbejdernes Fagforenings lokaler i Kompagnistræde. En tak skal også rettes til Poul Nielsen, der fik flammen tændt på monumentet.

N.K.

Generalforsamling

Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme holdt en velbesøgt ordinær generalforsamling i lokalerne i Nyropsgade 22 i København den 8. april. Formanden, Villy Mørk Jensen, indledte med at byde de fremmødte vlekommene og bad forsamlingen mindes de mange medlemmer, der var gået bort i den forløbne periode. Forsamlingen mindedes de bortgangne stående med et minuts stilhed.

Derefter valgtes lektor Orla Rasmussen, Horsens, til dirigent.

Formanden aflagde en fyldig beretning for de mange aktiviteter, foreningen havde haft i den forløbne periode. Beretningen godkendtes enstemmigt og uden diskussion.

Næstformanden Jørgen Lind, der er formand for Neuengammeforeningens rekreativ- og hjælpekasse til fordel for frihedskampens ofre, udtalte sin glæde over, at det nu var lykkedes at få hjælpekassen »op at stå«. Hjælpekassens bestyrelse bestod af repræsentanter for Frihedsfonden, Frihedskampens Veteraner (Frank Zorn), Theresienstadtforeningen (Birgit Fischermann), udvalget af tidligere fanger og modstandsfolk (Ehgon Nielsen) og tre fra Neuengammeforeningen (Jørgen Lind, Birgit Lærche og Niels Otto Køster). For Frihedsfonden havde Frode Toft været med fra starten. Men efter hans død, havde hans efterfølger Anna-Lise Clausen indvilget i at træde ind i bestyrelsen.

Jørgen Lind redegjorde for betingelserne for at søge hjælpekassen om støtte. Han beklagede, at midlerne var begrænsede. Man havde fået mange ansøgninger, hvoraf størstedelen var imødekommet. Men man kunne ikke bevilge penge til rene feriemål eller til vaklende økonomi. Jørgen Lind sluttede med at udtale en tak til de personer, som havde fostret ideen til frimærket, der havde sikret hjælpekassens økonomi: Holger Grome og Ib Lærche. For Ib havde sagen været et hjertebarn. Jørgen

Vi skaffer penge til huse.

The advertisement features a large, stylized silhouette of a house with a chimney and a window. The house is filled with various scenes: a city skyline with a crane, a landscape with a windmill, a large multi-story building, and a bench. At the bottom of the house silhouette, there is a logo consisting of a stylized 'K' and 'D' followed by the text 'KREDITFORENINGEN DANMARK'.

Lind udtalte mindeord om Frode Toft, for den støtte, han havde ydet i denne sag.

Kassereren Birgit Lærche aflagde et fint regnskab, er kun viste et mindre underskud. L. G. Damgaard rættede en tak til kassereren for det store arbejde, hun havde påtaget sig efter Ibs død. Søster trækker det store læs, sluttede han. Regnskabet blev vedtaget med akklamation.

Man gik derefter over til valg. På valg i år var fra bestyrelsen Birgit Lærche, Helge Hansen, L. G. Damgaard og Axel Lauritzen, der alle blev genvalgt. Som suppleanter til bestyrelsen valgtes Hans Bøjlund Sørensen, Kolding, og Erik Jacobsen, København. Til fanebærer Ove Laursen og som suppleant Sv. Larsen. Som revisorer valgtes Bjørn Pedersen og Sv. Aage Nielsen.

Om det fremtidige arbejde opfordrede formanden medlemmerne til at møde op til det årlige mindemøde den 20. april ved mindesmærket ved Helligåndskirken. Foreningens 25 års jubilæum ville blive holdt i Vingstedcentret den 23. og 24. maj, og pilgrimsrejsen til lejrene ved Meppen og Neuengamme ville blive gennemført i dagene 4. til 7. september.

Dirigenten kunne derefter afslutte generalforsamlingen med en tak til forsamlingen for god ro og orden.

N.K.

STUTTHOF

Stutthof-filmen nu en realitet

Stutthof-Foreningen holdt årsmøde lørdag den 2. maj i København.

Sammen med Horserød-Foreningen (der holdt møde samme dag) holdt vi en kort mindehøjtidelighed ved mindetavlen i Land og Folks Hus. Land og Folks tidligere chefredaktør, forfatteren Villy Karlsson, holdt en kort mindetale for de kammerater, der satte livet til i modstandskampen eller i tyske koncentrationslejre.

Derefter åbnedes Stutthofernes årsmøde i Land og Folks Festsal. Robert Sartori blev valgt til dirigent, og vi indledte mødet med at synge en af sangene fra Stutthof: »Kammerat, signalet lyder...«

Helge Kierullf begyndte sin beretning med at mindes vore kammera-

ter, som var døde i årets løb. Særligt mindedes vi Frode Toft, som i Stutthof, til glæde for vi andre, lærte os teksterne til de sange, som vi sang, når vi marcherede ovre i kvindelejren, dels som en hilsen til vore 7 piger, og dels hjalp os med at holde humøret oppe.

Redegjorde for, hvordan Horserød-Foreningen blev genetableret, og hvorledes Fange-Sammenslutningen havde valgt ny formand, Villy Mørk Jensen fra Neuengamme-Foreningen. Fortalte også, hvorledes Oluf Redder ved sin store aktivitet med at fortælle skoleeleverne om rædslerne i Stutthof, havde lagt grunden til, at Aalborg kommune sendte en delegation til Stutthof sammen med Helge Kierullf for at fremstille en film om Stutthof, således af Oluf Redder kunne underbygge sine foredrag ved at vise disse optagelser.

Helge Kierullf fortalte også, at Stutthof-Foreningens bronzerelief var blevet opsat ved krematoriet i Stutthof.

I den internationale modstandsorganisation, FIRs kongres i maj 87 deltagte Helge Kierullf og 7 andre danskere, 28 lande er repræsenterede.

Helge takkede vore unge kammerater fra Stutthof Historisk Forening for det store arbejde, de havde udført ved i mange byer at afholde udstillinger om koncentrationslejren Stutthof.

Robert Sartori nyvalgtes til bestyrelsen, der nu består af: Helge Kierullf (formand), Ingemann Berthelsen (kasserer), Arne Gottlieb Hansen (sekretær), samt Ragnhild Andersen, Villy Fuglsang, Egon Gissel og Robert Sartori.

Klinik for Fysioterapi

autoriseret fysioterapeut

ULLA PEDERSEN

Langgade 33 - Randers

Kliniktid 8-17

TELEFON 06 42 30 71

Vi takkede pigerne, der med Hertha Berthelsen i spidsen har sørget for og planlagt arrangementet med det store kolde bord, som 60 deltagere fra Horserød- og Stutthof-Foreningen nu samledes om i kammeratligt samvær med hyggelig snak og sang i nogle timer. AGH

THERESIENSTADT

Theresienstadtforeningen har fra Star Tour Specialrejser fået tilbud om et kurophold i Israel, afrejsedato 27.10.87.

Opholdet er på Galil Hotel på dobbeltværelse med morgenmad i 14 dage - transport fra Tel-Aviv til Tiberias og retur (værelserne har douce og toilet). kr. 4.148,-. Tillæg for enkeltværelse kr. 920,-. Tillæg for halvpension kr. 600,-.

Prisen for behandling på kuranstalten er afhængig af, hvilken behandling kuranstaltens læger finder påkrævet. Der betales på stedet.

Yderlige oplysninger fås hos Birgit Fischermann, Toftekærvej 28 C, 2820 Gentofte. Tlf.01-658212 - bedst mellem kl. 19 og 21.

MINDEORD

Anker Hedegaard Andersen

Den 18. april afgik Anker Hedegaard Andersen, Markedsgade 39, 7900 Nykøbing Mors ved døden 65 år gammel.

Anker sejlede under krigen fra England, han var med svenske og engelske skibe. En overgang var han med det danske skib »Nancy«. Han havde været udsat for flere bombardementer til søs og sænkning med torpedo, hvor han blev hårdt såret. For et par år siden måtte Anker stoppe med sit job som landpostbud i Nykøbing af helbredsmæssige årsager.

Børge

Helvig Aage Andersen

Den 14. april afgik Helvig Aage Andersen, Landbolystvej 16, 9330 Dronninglund, ved døen 77 år gammel.

Helvig var en travl optaget mand i sin by, vi har i foreningen ikke set meget til ham, selv om han bevarede kontakten hertil.

Han var med til at starte de første modstandsgrupper i sit område og var med ved nedkastningerne i Storskoven. Hans deltagelse her førte til arrestation - som igen førte til et ophold i kz-lejren Dachau. Helvig har indtil pensionsalderen været uddeler i Try Brugsforening.

Poul Erik Thomsen

Den 4. april fik vi fra Hirtshals det triste budskab, at vor kære ven Poul Erik Thomsen var afgået ved døden kun 60 år gammel. Poul Erik var under krigen fisker fra Whitehaven. Han kom til Grimsby med kutteren »Karen Burcharth« nytårsaften 1943 og fortsatte fiskeri med samme skib, til han vendte hjem sommeren 1945.

Poul Erik Thomsen havde de sidste år haft besvær med helbredet.

erfaringer. Vi ser det hele med kontraspionagens øjne, og selv var han aktiv medarbejder i denne organisation SMERSJ. Den er sine steder meget spændende, men også noget langstrakt og udpenslet til små detaljer, synes man. Den foregår i grænseområdet mellem Litauen, Polen og det vestlige Hviderusland. Og bortset fra de rent militære begivenheder, især indenfor spionage og kontraspionage, så fortæller den også en hel masse om at være russer. Især på den tid, august 1944, da russerne havde fået tbilledet vendt og var i færd med på alle fronter at få tyskerne jaget hjem til sig selv og deres ruiner.

Som sagt, sine steder kunne man nok uden skade have strammet tøjlerne. I hvert fald i oversættelsen. I øvrigt siger man, at bogen nu er oversat til 30 sprog. De 600 tættrykte sider, noget endda med lille skrift, og for en bog, der ikke udkommer i store bogklub-oplag, så er prisen 150 kr. meget moderat. Men bogen er da også trykt i Rusland. Det har nok holdt prisen nede. Men en skildring, som får en til på mange måder bedre at forstå russerne og deres syn på krigen.

Johs. Rasmussen

BØGER

Endnu en Kaj Munk-bog

Frede Pries Nielsen: Sådan var han. Oplevelser med Kaj Munk. 120 sider. 98 kr. Farfars forlag, Videbæk.

Den 71-årige journalist og forfatter Frede Pries Nielsen, Videbæk, har nylig samlet denne spændende mosaik over Kaj Munks liv, som følges fra drengeårene på Lolland frem gennem livet. Til hans martyrdød. Han var, som Fr.Pr.N. nævner det i sin lille personlige efterskrift til de mange bidrag, bogen er bygget op af, »en frihedskæmper i ånden«. Og en personlighed, man aldrig glemte, hvis man havde det held at træffe manden selv. Han var fantastisk som præst og forkynder, som digter, dramatiker og journalistisk skribent. Dertil frimodig, slagfærdig, fuld af humor og med mod. Også meget flittig. Som præst, journalist, skuespilforfatter, foredragsholder mange steder, oplæser af egne skuespil osv.

Ville Kaj Munk være martyr? Sikkert. Fx skrev teaterdirektrisen Gerda Christophersen om dette i sine erindringer »Jeg gav aldrig op«. Hun havde i ældre tid en lang række teater-turneer gennem Danmark, med skiftende økonomisk held, men altid kom hun igen, og så at sige alle hans skuespil fik hun ført frem. Hun sagde et sted: »Jeg sagde til den yndige Lise Munk: - Kan De ikke få Deres mand til at holde inde? - Måske, svarede fru Munk, - men jeg vil ikke. - Ja, men tænker han da ikke på Dem og sine fem børn? - Jo, han tænker meget på os - men vi kommer i anden række - Danmark først. Og man har ikke lov at dræbe idealismen i et menneske.« Sådan er hun, Lise Munk.

Munks grundtvigske barndoms-lærer Marinus Wested, som fik stor indflydelse på den begavede knægt, toldkontrol-

lør Ove Marcussen, som med flid i løbet af mange år skabte en hel kronologi over alt, som K.M. skrev i bøger og blade, ungdoms- og studievenner, præstekolleger, biskop Westergaard, Ribe, som vist ikke altid havde det let med sin sognepræst i Vedersø, ja, de er der med ud-sagn i den lille letlæste bog. Og mange andre. Biskoppen, ja han måtte jo somme tider skrive eller ringe til K.M., at nu skulle han som stedets præst gøre sådan og sådan. Det påhvilede en dansk folkekirkepræst. Men bispen fik sandelig somme tider en skarnspand i hovedet igen, sådan åndelig talt. Og kort tid efter var de så lige gode venner igen.

Frede Pries Nielsen har her samlet en lærerig mosaik af træk fra Munks liv. Kedeligt var det aldrig. Og tankevækkende har det også været med tv-serien over K.M.s liv. Her gik mange og troede, at K.M.s skuespil og hans dramatiske liv var glemt. Og så opstod, som følge af tv-serien, på ny en levende debat om alt, hvad digterpræsten havde stået for.

Johs. Rasmussen

Spændende, men langstrakt V. Bogomolov: »August 44«,

600 sider. 150 kr.

Forlaget Tiden.

Den 61-årige forfatter Vladimir Bogomolov, hører til en generation af skribenter, som næsten kun skriver om 2. verdenskrig. Var det 20 millioner mennesker, Sovjet mistede i krigen med Hitler-Tyskland?

Bogomolov, som tidligere har fået en succes-roman om Ivan filmatiseret (også vist i Danmark), har gjort grundige studier til romanen her, »August 44«. Han har også kunnet øde af egne

En håndfuld

jødiske partisaner

Primo Levi: »Om ikke nu, hvornår så?«

Roman. 272 sider. 200 kr.

Forlaget Forum

Den italienske kemiker, vist professor og vel omkring de 65, Primo Levi, har naturligt nok aldrig kunnet glemme sin egen kz-fangetid i den frygtede Auschwitz-lejr. - Det blev mig et behov, fysisk som moralsk, at skrive sandheden om alt dette, har han engang sagt. Han selvbiografi vil senere fremkomme også på dansk. Men her har man en uhyre spændende og velskrevet bog, der dirrer af liv. Den er bygget dels på oplevelser, han selv har haft, dels på hvad en nær ven af ham, der i 1945 virkede i et hjælpecenter for jødiske flygtninge, har berettet for Levi. Og så har han endelig studeret al fremkommen litteratur om det store, sådan set aldrig afsluttede emne.

Vi begynder i 1943, midt under krigen med, at to jøder, begge på flugt, mødes i en stor skov i Hviderusland.

Senere bliver det til en hel gruppe, som et par gange splittes og blandes op med nytilkomne og som gennemlever de mærkeligste ting. Det bliver over 18 måneder til en 2000 kilometers vandring. Der er en anfører, Gedalja, meget beskeden og uortodoks og ikke af den befalende type, og så hovedpersonen, den 30-årige urmager Mendel.

De fleste, og det er mest mænd, er 20-30 år, men nogle ser ud, som var de 50-60-70. Fangenskab, flugt, sult, hårde marcher har tidligt ældet dem. Men ikke deres mod eller tro. Vi træffer undervejs bønder, smuglere, landevejsrøvere og russiske og tyske spioner. Og træffer på polakker, russere, ukrainere (hviderussere), tatarer o.s.v. Turen går gennem Polen, Tyskland, Østrig ned til Italien. Og målet er slutteligt et hjem i Palæstina, Israel. Og det ser ud til at lykkes for disse ca. 30 personer, så forskellige de end er. Med så forskellige livsholdninger og mål. Men alle jøder og alle forenet af det, de har været igennem.

En betagende bog, nok en roman, men for en stor dels vedkommende skrevet ud af livet selv. Som også Primo Levi mærkede det som italiensk jøde, der aldrig oplevede jødeforfølgelsen, så længe Mussolini regerede. Dengang var det kun teori, ikke noget man gennemførte i praksis. Først da Hitler helt satte sig på magten, først da gennemførtes jødelovene i Italien i al deres strenghed. Siger Levi, så det må vi tro.

Johs. Rasmussen

Kainsmærket - stikkerens søn Uffe Stormgaard: Slangeyngel.
Roman. 330 sider. 178 kr.
Forlaget Fremad.

Juristen og forfatter til et par romaner før denne, ca. 40 år, kulturredaktør på bladet Aktuelt og før i EF, Kulturministeriet og lign. steder, Uffe Stormgaard, har her skrevet en underholdningsroman om et emne, der har optaget en del folk, især dem der aldrig har oplevet 1940-45, nemlig, hvorfor blev nogle folk likvideret som stikkere? Og var der ikke en del tilfælde, hvor grundlaget var spinkelt, ja, somme tider helt forkert?

Det er sikkert rigtigt, at man kan nævne enkelte tilfælde. Så vidt jeg husker udstedte frihedsbevægelsen

og regeringen i årene efter krigen sådanne 9 beklagelser og oprejsninger. Målt på, at måske 300 blev likvideret, og at tiderne var højst usikre, så det ofte var vedkommende eller en selv og ens kammerater, det gjaldt fremover, så synes jeg ikke, tallet er afskrækkende. På en tid, hvor Højesteret var sat ud af funktion eller somme tider gilsk tyskernes ærinde, og hvor alt var kaos og ofte en nådeløs underjordisk kamp, ja, da kunne der let ske fejltagelser.

Havde der ikke været et Frihedsråd og fx. en Frode Jakobsen og en Arne Sørensen og efterhånden en vis procedure, kunne det være gået helt anderledes galt. Og så havde man måske også lige efter befrielsen fået det berygtede begreb »de lange knives nat«, altså et selvbestaltet, ganske vilkårligt blodbad.

Uffe Stormgaards »helt«, advokaten Erik Bøgh, har en dansk far og en tysk mor fra Kiel, og faderen, typograf og en lidt svag person, men måske ikke stikker, likvideres en dag hen på besættelsen af ukendte folk. Erik Bøgh selv går det godt, fin eksamen og gift med smuk pige af kendt forrettelses- og advokat-slægt, har dog som årene går mere og mere uroen i sig: hvad skete der med faderen - og hvorfor - og var det også retfærdigt og nødvendigt? Og han havner selv i en række umulige situationer, så han til sidst tager sit eget liv. Ringen er sluttet, et evigt Kainsmærke?

En velskrevet roman. Men det er, ligesom Uffe Stormgaard hele tiden har haft facilitisten liggende. Sådan skulle den bog skæres. Det er dens afgjorte svaghed.

Johs. Rasmussen

Erik Nørsgaard: Krig og slutspil

4 bind. 822 sider. Kr. 192.
Bogans Forlag.

Radiojournalisten Erik Nørsgaard har nu afsluttet sit bogværk, der omhandler: Krig og slutspil - Gestapo og dansk politi mod Komintern.

1. bind hed »Drømmen om verdensrevolutionen« og handler om tiden 7. november 1917 til 1933, hvor Hitler overtog magten i Tyskland. Vi præsenteres heri for folk som Ernst Wollweber og Richard Jensen.

2. bind: »Truslen om krig« fortæller om de tyske flygtninge, der forsøgte fra Danmark at videreføre kampen mod nazismen. Nogle faldt i unåde i Moskva, og bl.a. Arne Munck Petersen forsvandt. Gåderne herom afsløres evt., når en brun kuvert, Aksel Larsen efter sigende har arkiveret i Rigsarkivet, engang frigives.

Bind 3: »Krigen før krigen« har tidligere været omtalt i Pigtråd. Det beretter om Frederikshavn-Sabotagen. Om forbløffelsen, da Moskva gav ordre til indstilling af sabotagen, og forklaringen: Den tysk-russiske venskabspagt.

Hitlers overfald på Rusland den 22.6.1941 medførte krav om arrestation af 66 danske kommunister. Det danske politi arresterede i sin nidkærhed 335. Aksel Larsen slap i første omgang, men adskillige tyske emigranter blev sat fast. Der fortælleres om den ret så tvivlsomme »kommunistlov«, der forbød DKP og om daværende justitsminister Thune Jacobsens kryben for tyskerne. Desværre i god pagt med alt for mange kredse i Danmark.

4. bind: Erik Nørsgaard har gravet rapporter frem, underskrevet af både danske og tyske kriminalfolk. Samarbejdet foregik allerede i februar 1941. Det førte til et dybt indhug i f.eks. Wollwebers folk i mange lande. Striden var også ind i DKP. Wollweberfolk, der var landet i Horserød, blev frosset ud af DKP-kammerater. Bl.a. gik det ud over den »røde greve« Kai Moltke.

Det er også i 4. bind, vi stifter bekendtskab med »Hestetvæn«, der var lønnet af den tidligere minister Gunnar Larsen.

Vi hører om den 18 meter lange tunnel, hvorigennem Bopa-manden Eigil Larsen og Ib Nørlund slap ud og om misforståelserne omkring et forsøg på handel med Gestapo: Af-dæmpning af sabotagen mod frigivelse af danske fanger. Vi får noget at vide om »livet under jorden«, og det må indrømmes, at både nogle kommunister og nogle politifolk får nogle slemme skår undervejs.

Endelig fortæller Nørsgaard om det eneste Lenin-monument i Vesten, det står i Hørsholm ved Tidens Højskole (Preben Møller Hansen).

Der er således masser af nyt stof og masser af genkendelsesstof i disse 4 bind. VMJ

N. JOHANSEN

JOSTEINSVEJ 51
2880 BAGSVAERD

Pigtraad-Gestapofangen

Nummer 3. Juni 1987

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Villy Mørk Jensen, Sjærringvigvej 6, Sjærring, 7700 Thisted. 07 97 12 71.

Næstform.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose, tlf. 02 48 56 74.

Sekr.: P. Nielsen, Bavnebjergspark 6, 3520 Farum. 02 95 22 08.

Kass.: Bernth Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.

Bestyrelse: Oskar Verner, Villy Karlsson, Helge Kierulff, Hans Andersen, Else Drejer, Birgit Fischermann, Ove Laursen, Peter Møller Madsen, Erik Jensen og Birgit Lærche.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev 03 86 55 59.

Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363 København K 01 12 85 95.

Sommer: Møntstien 6, Vester Lyng, 4500 Nykøbing S. 03 41 01 20.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. 09 12 71 99.

Århus: Fmd.: Knud Andreasen, Brønhøjvej 11, Hyllested, 8400 Ebeltoft. 06 33 60 61.

Kass./sekr.: Arnold Sejersen, Jægergårdsgade 138, 2., 8000 Århus C. 06 13 07 65.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. 08 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Poul Nielsen, Bavnebjergspark 6, 3520 Farum. 02 95 22 08.

Kas.: Ernst Nielsen, Firskovvej 42, 2800 Lyngby. Giro 6 45 87 18. tlf. 02 87 09 58.

Socialsekretær: Otto Laugesen, Snerlevej 27, 7900 Nykøbing Mors. 07 72 02 27.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N. 01 35 50 12.

Kass.: Richard Tue Andersen, Randersvej 75, 8200 Århus N. 06 16 92 42. Giro 5 43 27 23.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Johan Kanding, Smedetoften 38, 2400 Kbh. NV. 01 10 61 49.

Socialsekr.: Kaj Wadsbach Pedersen, Træffes på kontoret: Kongevejen 252, 2.sal, 2830 Virum. 02 85 58 98. Giro 8 81 17 88. Tirsdag og torsdag 10-14.

Esbjerg afd.: Fmd.: Viggo Hansen, Palmatokes Alle 19, 6700 Esbjerg. 05 14 27 58.

Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen, Ulstrupdalvej 217, 2., 7000 Fredericia. 05 92 54 57.

Kontor: Kongensgade 31 A, tlf. 05 93 29 73, åbent tirsdag 14-16.

Socialsekretær: Kai Ibsen, Skovparken 38 B, 6000 Kolding. 05 52 82 43.

Kolding: Kontor: Koldinghus, Staldgården. Åbent 2. og 4. torsdag kl. 14-17. 05 53 18 84.

Odense afd.: Kontor: Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ, tlf. 09 15 45 87. Åbent hver onsdag kl. 10-12.

Fmd. og socialsekretær: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ. 09 15 98 27.

Kass.: Ruth Giersing, L.A. Ringsvej 52, 5230 Odense M, tlf. 09 14 27 16.

Sydfyns afd.: Louis Artéll, Brændeskovvænget 7 B, postbox 251, 5700 Svendborg. 09 22 37 00.

Aksel Jørgensen, Vornæsvej 33, 5700 Svendborg. 09 54 12 29.

Sjællands afd.: Ove Laursen, Moseskrænten 3, Ganløse Bund, 2760 Måløv. 02 18 30 46.

Aalborg afd.: A.J. Jørgensen (Åbo), Lemvigvej 67, 9220 Aalborg Ø. 08 15 70 82. Centrets adresse: Østerbro 38, 9000 Aalborg. 08 12 16 19. Åbent tirsdage 10-12, torsdage 10-12 og 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, Louis Hammerichs Vej 11, 2., Århus N. 06 16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. 06 16 63 18. Åbent mandag-fredag kl. 9-12 (sociale sager). Kammeratligt samvær tirsdag og torsdag kl. 14-17.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Axel Lauritzen, Lundtofteparken 42, 2.tv., 2800 Lyngby. 02 88 12 42.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. 06 42 69 61.

Randers afd.: Fmd.: Erik Andersen, Fjordbakken 32, Mellerup, 8900 Randers. 06 44 13 19.

Kass.: Karin Larsen, Sjællandsgade 11, 8900 Randers. 06 42 58 60.

Sjællands afd.: Fmd.: Jens Thomsen, Skottegården 15, 2770 Kastrup. 01 50 48 61 og 01 50 09 70.

Kass.: E. Gajhede, Vejlands Alle 95, 2300 København S. tlf. 01 58 16 55. Giro 1 70 30 72.

Århus afd.: Fmd. Edith Johansen, Hougårdsvej 58, II, 8220 Brabrand. 06 26 15 19.

Kass.: Elisabeth Thorsen, Irisvej 2, 8400 Ebeltoft. 06 34 17 82.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. 02 48 56 74.

Kass.: Salle Fischermann, Toftekærsvvej 28 C, 2820 Gentofte. tlf. 01 65 82 12.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjælør Boulevard 12, 2.tv., 2450 Kbh. SV. 01 16 60 98.

Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernvej 24, 8270 Højbjerg. 06 27 23 47.

HORSERØD

Fmd.: Villy Karlsson, Toftekærsvvej 116, 2860 Søborg. 01 69 86 62.

Kass.: Kaj Birkemose Petersen, Gl. Køge Landevej 251B, I-dør 2., 2650 Hvidovre. 01 49 20 62.

NEUENGAMME- FORENINGEN

Fmd.: Villy Mørk Jensen, Sjærringvigvej 6, Sjærring, 7700 Thisted. 07 97 12 71.

Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. 01 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5, 5000 Odense C.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N. 01 35 50 12.

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. 09 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. 09 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. 02 98 11 77.

Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre. 01 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærsvvej 28 C, 2820 Gentofte. 01 65 82 12.

Kass.: Herman Ebstein, Gerlevej 15, 2700 Brønshøj. 01 28 27 15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt by.

Henv. til: Alfred Bertelsen, Louis Hammerichsvej 11, 2., 8200 Århus N. 06 16 62 18.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjælpefond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henv.: Alex Bindeballe, 07 98 11 95.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. 02 48 56 74.